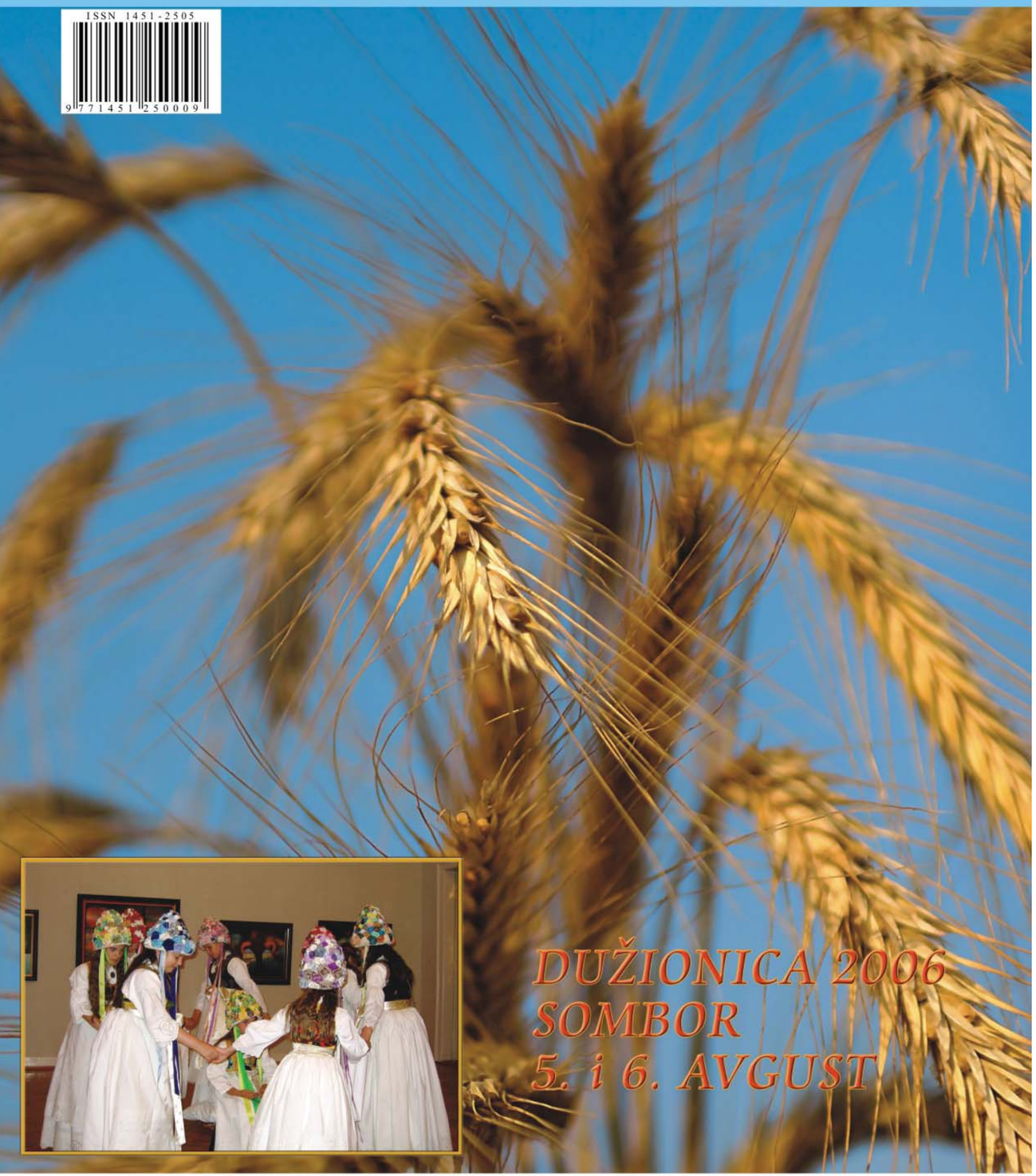
BUNJEVAČKE novine

Informativno - političko glasilo
Subotica, jul 2006. • Godina II • Broj 13
Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

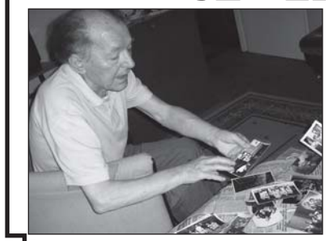
IZ PROŠLOSTI BUNJEVACA

KAKVA NAM JE NARODNA PROSVITA

STR. 7-8

KAKO JE ZABELEŠKA ČITAOCA MIĆE STOJADINOVIĆA OBJAVLJENA U PROŠLOM BROJU «OŽIVELA» SIVU FRANCIŠKOVIĆA

OSAMDESETOGODIŠNJI «DEČAK-IGRAČ» JE – ŽIV!

STR. 11-12

PRIDSTAVLJENO U MUZEJU VOJVODINE U NOVOM SADU

KULTURNO NASLIĐE BUNJEVACA

STR. 18-19

TAVANKUT OVOG JULA MISECA

PRESTONICA UBIRANJA LITNJIH PLODOVA

STR. 17

BUNJEVAČKE novine

Na naslovnoj strani: Zaostali trag posla godine. (foto: Z.Vukmanov-Šimokov)

Informativno - političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina II
Broj 13.
Jul 2006. godine
Cina: 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misecu

Izdavač:
NIU "BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR"
Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU "B.I.C."
dipl. ek. Vesna Vidaković

V.d. glavnog i odgovornog urednika:
Vesna Vidaković

Zamenik odgovornog urednika:
Mirjana Savanov

Tehnički urednik:
Milan Milenković

Saradnici:
Mijo Mandić
Nikola Sedlak
dr Andrija Peić
Nevenka Bašić Palković
Zoran Vukmanov-Šimokov
Snježana Luetić Vujić
Miodrag Radojčin
Izabela Crnković
Zoran Veljanović
Joso Poljaković
Mila Mamužić
Marija Horvat
Nataša Vukov
Livia Tričko
Dragan Tovarišić
Nenad Budinčević
Aleksandar Kokeza

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/523-505
e-mail: bic@tippnet.co.yu
Tekući račun:
160-143270-73

Štampa:
Čikoš Štampa - Subotica

Distribucija:
"Štampa sistem" Beograd

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/554-881

e-mail: bns.scg@EUnet.yu
web: www.bunjevci.org.yu
Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put 10
Tel/fax: 025/28-939

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE novine : informativno - političko glasilo / v. d. glavnog i odgovornog urednika Vesna Vidaković. - 1998-2004 ; God. 1, br. 1 (2005)- . - Subotica: NIU Bunjevački informativni centar, 1998-2004 ; 2005 - . - Ilustr. ; 30 cm
Mesečno
ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

RIČ UREDNIKA

BROJ TRINAJST

Nikima je broj 13 nesrićan broj a nikima srićan. Mi eto prid sam prvi rođendan izlazimo po trinajsti put. Ako je gledat po tom kako smo uspili uz sve teškoće, mož se slobodno kazat da je i nama taj broj trinajst ipak srićan. Jel, moglo se dogodit svašta pa i da ne izlazimo u opšte a kamo li na vrime. Al za rođendan ne triba tako govorit. Sve ima dvi strane. Mi ćemo ovaj put govorit o onoj lipšoj. I pored toga što smo puno grišili, s početka većma a posli sve manje, svi jednako i oni kompetentni a ponajviše oni zbog kojih i postojimo, najviše nas fale i kažu da su zdravo srićni što imaju ovako lipe novine.

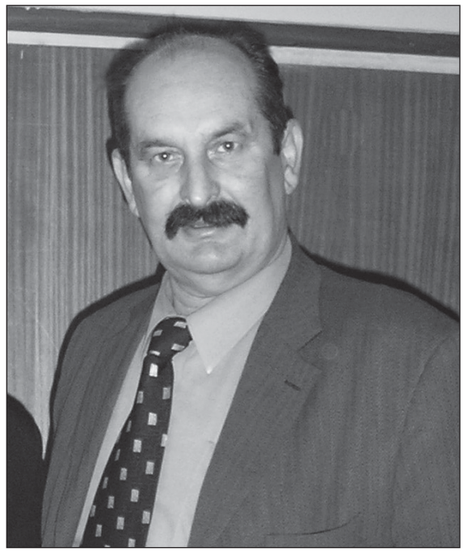
Mi u redakciji smo najsrićniji kada nam kažu da Bunjevačke novine pročitaju od korica do korica. Kažu i da je pravo čudo kako izgledamo tanko a u novinama svega i svačega (paštrimo se da povećamo slova) i čuvaju novine pa često dođu naknadno kupit nike starije brojeve ako su kasnije počeli da nas čitaju. Jednako nam hvale pripovitke ko i slike koje vole sačuvat, osobito one koje prikazivaju običaje i stare zaboravljene stvari, naročito salaše koji nestaju pa da im ostane bar nika uspomena na njih i sićanje na ditinjstvo koje su na njima provodili.

Ostaje nam nada da će se broj trinajst Bunjevačkim novinama i na dalje potvrdit ko srićan, da će moć i u budućnosti izlazit redovno i da neće i one ostat samo lipa uspomena. Sva je prilika da bunjevačkom narodu i te kako tribaju ko i još puno tog što drugi imaju.

V. Vidaković

MIRKO BAJIĆ INSISTIRA DA SE POREDMAĐARSKE I HRVATSKE U SKUPŠTINI ISTAKNE I BUNJEVAČKA ZASTAVA

OČIGLEDNA MANIPULACIJA

Na poslednjem zasedanju lokalnog parlamenta u Subotici, odbornici Mirko Bajić i Blaško Gabrić insistirali su da se pored mađarske i hrvatske istakne i zvanično prihvaćena bunjevačka zastava.

- Trebalo je da bude ispunjeno obećanje koje je dala potpredsednica Skupštine Edit Stevanović još pre tri skupštinska zasedanja i da se pored mađarske i hrvatske nađe i bunjevačka zastava. Nakon insistiranja rečeno nam je da donesemo malu zastavu i da će biti istaknuta, međutim kada smo mi doneli malu zastavu oni su promenili odluku i stavili velike tako da maloj bunjevačkoj zastavi tamo nije bilo mesta. Više je nego očigledno da vrše manipulaciju pravdajući se da nije po poslovniku. Ako tako gledamo po Zakonu ne bi mogle da budu istaknute ni zastave drugih manjinskih naroda, jer se tu radi o dobroj volji. Kada bi se Zakon slepo sledio i ostale zastave bile bi istaknute samo o praznicima, a Skupština nije praznik. Dakle, to «pravo» jedino je uskraćeno bunjevačkom narodu – rekao je Mirko Bajić.

On je naglasio da će i ubuduće insistirati na tome sve dok bunjevačka zastava ne bude istaknuta kao mađarska i hrvatska.

T.D.

OBAVEŠTENJE

ČITAOCIMA BUNJEVAČKIH NOVINA

Bunjevački kulturni centar - Bajmok organizator je „Festivala bunjevačkih nacionalnih ila“.

Svi oni koji imaju recepte autentičnih starih ila a žele ih izvući iz zaboravljenog vrimena mogu se prijaviti za učešće na ovom festivalu. Na festivalu, pripremat će se sve od običnih ila do ila za svečane prilike. Ako pak imate recepte ali ste iz bilo kojih razloga sprečeni da dođete na festival pozovite nas – mi ćemo doći kod Vas.

Svi recepti bit će po završetku festivala objavljeni u brošuri festivala.

Sve informacije mogu se dobiti na adresi BKC Bajmok, Moše Pijade 19, ili na telefone: Branko Pokornić 764-434 i Liza Vuković 064/3050927.

Očekujemo Vas!

ORGANIZACIONI ODBOR FESTIVALA

INFORMACIJE SA XV SEDNICE NACIONALNOG SAVETA BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE ODRŽANE 15.07.2006. GODINE

Nacionalni savet u okviru svojih statutarnih ovlašćenja raspravljao je o brojnim temama, od kojih ističemo najvažnije:

1. “Dužijanca 2006” za bunjevački korpus održava se 05. i 06. avgusta u Opštini Sombor. Programom “Dužijanca 2006” u Somboru će trajati više dana a završne svečanosti su predviđene za subotu i nedelju, tj. 05. i 06. avgusta. Ističemo deo programa izbor bandaša i bandašice u subotu i posvećenje kruva od ovogodišnjeg žita na svečanoj misi u nedelju i dodela posvećenog kruva predsedniku Opštine Sombor. Raspravljalo se o problematici zatvaranja finansijske konstrukcije, i dogovorene su aktivnosti članova predsedništva BNS-a i Izvršnog odbora da se potrebna sredstva za realizaciju ove manifestacije obezbede, koja ulazi u kategoriju zvaničnih praznika Bunjevaca. Realizacija “Dužijanca 2006” u Somboru je poverena UG Bunjevačko kolo iz Sombora.

2. Imenovan je Odbor koji treba da pripremi kompletne programe obeležavanja sva četiri zvanična nacionalna praznika Bunjevaca, a koji praznici su verifikovani od strane Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine.

3. Verifikovan je projekat obezbeđenja uslova za uvođenje izborne nastave za učenike nižih razreda osnovne škole počevši od školske 2006/2007. godine, za decu koja budu izrazila želju da izučavaju bunjevački jezik i elemente nacionalne kulture Bunjevaca. Dogovorene su aktivnosti koje su još potrebne da se realizuju da se ovaj izborni predmet uvede u nastavu.

4. Realizacija naučnog skupa “Bunjevci kao autohtoni narod Republike Srbije” će se realizovati sa Srpskom akademijom nauka i umetnosti i nacionalnim savetom Bunjevaca uz podršku Vlade Republike Srbije. Prijavljeni su brojni učesnici ovog skupa koji stručno mogu pripremiti određene teme, a prijavljivanje je i dalje otvoreno i za druge kompetentne učesnike.

5. Nacionalni savet je imenovao radni tim za izbor teksta i muzike bunjevačke himne, koji predlog treba pripremiti za sledeću sednicu nacionalnog saveta.

6. Nacionalni savet je zadužio Odbor za informisanje da priprema sve aktivnosti oko obezbeđenja informisanja na bunjevačkom jeziku putem radija i televizije kako u Opštini tako i Pokrajini.

šef kancelarije BNS-a
Nikola Vizin

REAGOVANJE ČITAOCA

KO NAM TO KRADE „PROŠTENJE“

Išo sam poslom u varoš i taman kad sam sišo sa autobusa pogledam, i vidim odozgo od velike crkve polako iđe stari prijatelj gospodin ANTUN ČAČAK, a kad sam već tu da ga pozdravim i upitam za zdravlje. Obradovo se susretu i usput malo smo se izdivanili, i tako se ja pofalim da sam 25. juna na „Srce Isusovo“ bio u Tavankutu kao i svake godine kod ugledne porodice KOLAROVIH na proštenju. I požalim mu se da ni proštenje nije košto je kadgod bilo. Ovaj novi velečasni i crkveni odbor, nedadu oko crkve da se bilo šta postavlja, a što je obilježje proštenja (šatre sa šećerom, sigračkama, sladoledom, vrteške, ringišpili i slično). A bome ni rukovodstvo mesne zajednice se neda crkvenom odboru pa ni oni nedadu da se na putu i u progonima ispred crkve bilo šta namisti, već su sve te šatre poslali kod stadiona FK Tavankut da se tamo postavi. I eto kako mi je to proštenje i to u čast crkve, koja nosi ime „Srce Isusovo“ crkve čija je to slava, a da isprid crkve nema nikog, nema gužve, veselog žagora dice, pripovitke i divana domaćina koji su došli sa svojim gostima da obiđu proštenje, da dicama kupe štogod, a usput da odu i na svetu misu. Pripovidamo tako i bać Antun kaže kako je narod sluđen i bisan, jer od kako je novi velečasni došo sve je krenilo naopako. Sićam se dobro kadgod još za vrime socijalizma kad se baš nije svašta moglo velečasni Gabrić je uspešno svake godine organizovao proštenje na kome je uvik najviše dice bilo. Ta dica su vrimenom odrasla ali su zato u crkvu redovno dolazili. A samo proštenje je za Tavankut uvik jedan od najveći svetaca bio. Čast mi je u to vrime bilo velečasnom pomagati. A vidiš danas ovo vrime, ove stranke i zavist podilili su i posvađali ovaj divan narod, NAS TAVANKUĆANE. I eto sve je krenilo nekim novim tokom, tako da će nam i proštenje ukrasti. To na vrime triba zaustaviti. Proštenje je za Tavankut najveći svetac tu se od vajkada nadmeću komšije ko će više gostiju na proštenju imati, ko je bolji domaćin, prid čijom kućom ima više auta parkirani. Tako je i kadgod bilo, tako i triba da ostane, urazumi se narode.

Zazvonio je mobilni divan je prikinut ali iza nas je ostalo jedno „proštenje“ koje će se sa puno gorčine pamtiti.

Branko Pokornić

IN MEMORIAM

RADE ŠUMONJA (1947 – 2006)

Odlaskom Radeta Šumonje zavičajna istoriografija ostala je bez još jednog istinskog privrženika i proučavaoca. Mada će pravu meru našeg dela moći da ispišu naši poslenici, ipak, sabirajući u ovom času sve poslove koje je pokojni Rade ostavio za sobom ,njihov učinak pruža već sada dovoljno razloga zbog kojih će njegovo ime biti upisano u niz slavnih prethodnika, bez kojih bi Sombor manje upoznao sebe.

Poreklom iz poznate porodice koja je svome rodu podarila i jednog Mihajla Pupina, Rade je rođen u Somboru 1947. godine. Ovde je završio osnovnu školu,a gimnazijske dane provodi u Somboru i Gospiću. Istoričar po struci, svršeni student priznate Katedre, za istoriju novosadskog Filozofskog fakulteta iz vremena vrsnih profesora Josifovića, Gavrilovića i Popova, Rade Šumonja se, kazano stilizovano u duhu starinske retorike, višestruko priklonio muzi istorije, bio književni pokretač,pisac, autor i koautor.

Pre nego što je u somborskom arhivu došao u najbliži dodir sa strukom, Rade Šumonja je neko vreme bio zaposlen u odelenju Narodne odbrane i u Opštinskoj upravi SO Sombor. Početkom golgotnih devedesetih godina, našao se na čelu Opštinskog štaba za prihvat izbeglica.

Nešto kasnije postaje i opštinski i okružni poverenik Komesarijata za izbeglice. Slike svakodnevne ljudske patnje ostavile su traga u njegovoj duši ali i na njegovom zdravlju.Iz tog vremena potiče i znatnije angažovanje Radeta Šumonje u radu opštinske organizacije Crvenog krsta u Somboru.

Postavljanjem za direktora Istorijskog arhiva u Somboru, početkom devedesetih godina, Rade Šumonja je došao na izvorište svoje struke i odmah je bilo jasno da je Sombor imao tu sreću da na mestu čuvara svoje slavne prošlosti dobije čoveka koji je, u najboljoj tradiciji zavičajnih istoričara i svojih prethodnika poput Nikole Vukićevića, Radivoja Simonovića, Đorđa Antića ili Radivoja Plavšića započeo vidnim trudom poduhvat očuvanja kulturno-istorijskog nasleđa našeg grada.

Dragocen i koristan savetnik, koji je umeo i hteo da pomogne, ohrabri i podrži, bio je mnogim somborskim kulturnim delatnicima - slikarima, piscima, arhitektama, povesničarima i istraživačima ali i ljudima koji su održavali tradiciju starih zanata i narodne umetnosti. Značajno se angažovao na obnovi crkava obeju konfesija u našem gradu, a tokom poslednjih nekoliko meseci, posebno na sređivanju arhiva Srpske pravoslavne crkvene opštine somborske. Pokrenuo je Priloge za zavičajnu istoriju, čija je programska orijentacija sudeći po trima izašlim sveskama o vodama, apotekama i štamparijama Sombora,mimo krupnih tema ratničke i političke istoriografije, bila usredsređena na bavljenje svakodnevnim stvarnim životom.

Ime Radeta Šumonje među drugim u Uređivačkom odboru zamašnog poduhvata na priređivanju i izdavanju dokumenata iz dramatičnog vremena elibertacije kada je Sombor postao Slobodan i Kraljevski grad.

Baš kako se i zove knjiga objavljena o 250-godišnjici ovog velikog poduhvata naših predaka. O godišnjici prisajedinjenja Vojvodine Srbiji Rade Šumonja je priredio Spomenicu oslobođenja Sombora 1918. godine, o Dvestagodišnjici Prvog srpskog ustanka bio je koautor jubileumske spomenice Somborski Srbi i Prvi srpski ustanak, koja je svedočila o naizgled tihim a zapravo o snažnim i dubokim vezama Sombora, Somboraca sa Karađorđevim ustankom i ustanicima, a o osamdesetogodišnjici nekadašnjeg somborskog Higijenskog zavoda pojavio se kao koautor više godina pripremane dragocene istorijske monografije Čuvari narodnog zdravlja. Bio je saautor fototipije Ustava srpske čitaonice 1908. godine, kao i starinski živopisanog i rečjuopisanog bedekera Stara zdanja Sombora.

Kao autor ili koautor organizovao je više izložbi sa temama zavičajne povesti. Učestvovao je u radu odbora za izradu znamenja (grba i zastave) pri Nacionalnom savetu bunjevačke nacionalne manjine. Sudbinskom koincidencijom 4. jun koji je bio poslednji dan njegove prošlogodišnje izložbe starih somborskih pečatnih znamenja u kapeli Svetog Ivana Nepomuka, upisao se godinu dana kasnije kao zadnji u knjizi njegovog života.

Ali dogod traju dela smrti nema.

Radivoj Stokanov
Milan Stepanović
„Somborske novine“ broj 2711
09. juna 2006.g.

BUNJEVAČKE novine
Informativno - političko glasilo
Subotica, Jul 2006 . • Godina II Broj 13
Cina: 50 dinara

PRETPLATA ZA BUNJEVAČKE NOVINE

Do kraja godine: 200 dinara

Plaćanje možete obaviti na naš tekući račun kod **BANKA INTESA broj 160-143270-73** sa naznakom za pretplatu.
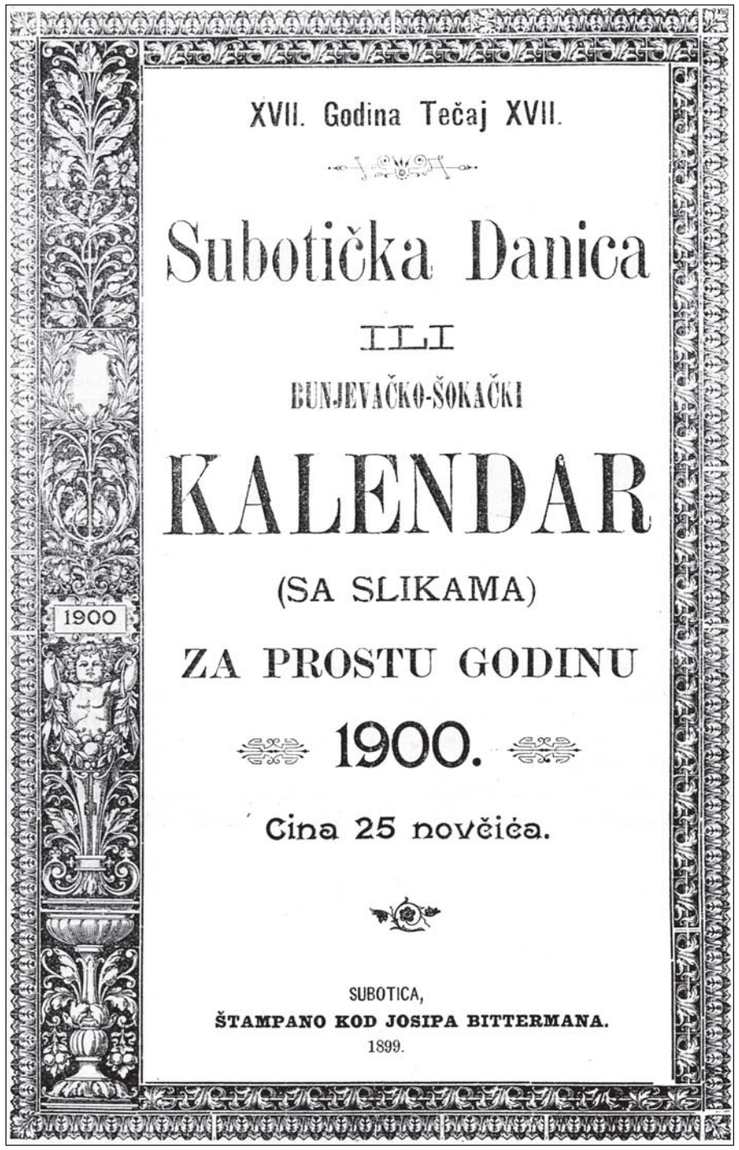
Vaše podatke, prezime, ime i tačnu adresu zajedno sa uplatnicom možete poslati na našu adresu Trg cara Jovana Nenada 15/I 24000 Subotica ili sve lično doneti na istu adresu.

IZ PROŠLOSTI BUNJEVACA

KAKVA NAM JE NARODNA PROSVITA

Piše: Nevenka Bašić Palković

«Želimo li sebi života, želimo li da Bunjevci ostanemo kao i naši stari, hoćemo li da se naš lipi bunjevački jezik ne uništi, ta onda svi, što nas je, moramo složno raditi na tome, našu narodnu prosvitu da unapridimo i što većma u našem puku raširimo; samo naša prosvićenost sačuvaće nas od naše propasti, a privešće nas sigurnom vičnom i sritnom životu. Bunjevština ne smi izumrit, jer nas i po broju i po imanju ima dosta, te triba da pokažemo, da nismo ni mi lošiji od naših braća Srba i Hrvata: znamo se i poznajemo naše kolino i kao takvi hoćemo i da ostanemo...Nemojmo malaksati, nego svi zajedno zagrijmo se čistim bunjevačkim oduševljenjem i prihvatimo našu prosvitu, starajmo se za nju, kao što se i druga naša braća o njoj staraju. Pokažimo cilom svitu, da Bunjevac još i sad živi i da će živiti do vika, jer je svoj vik osigurao u svojoj prosvićenosti.»

XVII. Godina Tečaj XVII.

Subotička Danica

ILI

BUNJEVAČKO-ŠOKAČKI

KALENDAR

(SA SLIKAMA)

ZA PROSTU GODINU

1900.

1900

Cina 25 novčića.

SUBOTICA,
ŠTAMPANO KOD JOSIPA BITTERMANA.
1899.

Mijo Mandić, bunjevački učitelj i prosvititelj, ovim ričima zaključuje svoj istoimeni članak u kalendaru Subotička Danica za 1895. godinu. On iznosi poražavajuću situaciju u prosviti kod Bunjevaca u to vrime, jer oni većinom uče škule na mađarskom jeziku. To je za Bunjevce strano jer se dici i protiv zakonskih odredaba, već prve godine daju knjige sa mađarskom pismenicom. Naš se podmladak tako zatupljuje i u njemu ostaju duševne sile nerazvijene, a time je našoj narodnoj prosviti svaki napridak potkopan i onemogućen, svidoči Mijo Mandić, koji je to pratio kroz svoju učiteljsku praksu duži niz godina. On je već tada upozoravo da odlučnim ponašanjem “valja sveudilj glasno, jasno dokazivati, da mi ne težimo za tim, da od ikoga štogod oduzmemo, il da pravedne osićaje i zakonite odnošaje vriđamo, al kad je po zakonu svakomu narodu ove domovine slobodno svoj jezik izobražavati i dotični puk prosvitljivati, onda neka se ni nama ne zamirava, ako svoj narod volimo i njegov boljitak i napridak tražimo.”

Prošlo je više od sto godina od kako su ove opaske o obrazovanju kod Bunjevaca napisane, a još uvik važe. Danas, kad su svima “puna usta demokratije”, jedino bunjevačka dica još uvik čekaje da ostvare pravo na negovanje maternjeg jezika sa elementima nacionalne kulture, zagarantovano Zakonom o pravima nacionalnih manjina. Kao da se istorija ponavlja i dešava “već viđeno”: niki pridstavnici nacionalnih manjina i naroda misle da imaje više prava na ostvarivanje svoji prava jer su stariji, jer su brojniji, jer su glasniji i politički “jači”- ko da se pravo miri na kile i dili na mišiće! Daće Bog i

blažena Divica Marija, pa će kogod i našu dicu pogledati i izjednačit ji sa drugom dicom iz iste ulice, varoši i države – inače nema pravog napritka, ni lipog zajedničkog života i demokratije.

"Može li se štogod spasiti od propasti za nas?" – pita se i vajka «Stari rodoljub», pop Pajo Kujundžić, u članku pod istim naslovom u Subotičkoj Danici za 1884. godinu...»Na prvi korak bi tribalo a to bi i mogli – ja se pak nadam da ćemo i učinit – spasiti naše starine, koje bi imali na knjige uvesti i po mogućnosti u bunjevačkom narodnom životu zadržati ili baš, ako bi bile poginile, u život na novo usadit. I ovo bi bilo jedno sredstvo, po kojim bi se imao ponos narodni, pa i sam narod odhranjivati i tako spasiti od propasti njegovu ličnost. Zabadavad bi se mi nazivali Bunjevcima, ako bi zanemarili naše starovinske lipe običaje, svečanosti, krasne pisme i pripovitke, oduševljenu bunjevačku molitvu, požrtvovnu ljubav prema roditeljima, prema vinčanom svome drugu, prema miloj dičici. Kažem, ako smo ovo zanemarili, nismo pravi Bunjevci, jer upravo u ovima sastoji se značaj bunjevštine...Tako ćemo obogatiti naš jezik, što kad uvidi ma koji sin bunjevačke majke, nadam se da neće više kvariti i ružiti svoj jezik tuđim ričma. Tako će se razjedrit naš jezik, kojeg će svaki Bunjevac i Šokac moći razumit i kojim će se stvoriti međusobno opće sporazumljenje kod Bunjevaca i Šokaca.

Ovaj jezik bi mogao i moro kod nas postati književnim jezikom i onda bi mogli biti sigurni da će nam svaki Bunjevac i Šokac razumiti novinu i rado će ju čitati, a pisac će lakše pisati. Pomoću toga jezika će nam doći narod do prosvite i do napritka.»

Pop Pajo Kujundžić se cilog života bavio prosvitno-nacionalnim radom, bio je saradnik i jedan od osnivača prvi bunjevački listova i kalendara, **Nevena i Danice**, zajedno sa učiteljom Mijom Mandićom, s kojim je pridnjačio u borbi za maternji jezik Bunjevaca, za otvaranje škula i za nacionalni opstanak.On je u gradskoj upravi - u školskoj stolici - na temelju zakona tražio da se i bunjevački jezik uvede u osnovne škule, a kad je to odbijeno, podneo je tužbu ugarskom ministarstvu. Narod subatički se u isto vrime sa 1200 potpisa obratio ministarstvu u korist bunjevačkog jezika. Požrtvovani pop Pajo je bio svistan da je taj rad isti ko onaj u rudniku: «iz blata, iz zemlje vade grudve iz kojih će izlučivati čisto zlato i slagati u riznicu svoga naroda. Da, da, mi se ne možemo bojati da ćemo se ukaljati od blata, kad nam iz blata valja izvaditi čisto zlato, da ga pružimo narodu...» - poručio je ovaj naš velikan čije su riči, nažalost i danas, posli sto godina, aktuelne.

Mi danas moramo još više čuvat naš maternji jezik od zaborava, vadit ga iz crne dubine plodni oranica di su zlatno sime naši preci posijali, otimat ga od nemara il stida, ako još i tog ima, i pružit ga našim mladim naraštajima u svom izvornom i lipom obliku da se njime diče i ponose! Ta je bunjevačka ikavica naše trajno obilužje, naša najiskrenija, najdublja misao, naša RIČ koja je do nas prva doprla, majčinim uspavankama ispivana, majčinim mlikom posisana...Nećemo je se nikad odreć, makar nas svi tišili da mnogi jezici u svitu propadaje i da nam je dosta da znamo engleski, pa ćemo svudan dospit. Znamo mi taj engleski itekako, ko i mađarski, nemački, francuski, samo bi po nikima «dobro bilo» ikavicu digod sklonit i trajno zaboravit! E, to se neće dogodit, jer njome još uvik divane naši roditelji, naše majke i dide, naši rođaci u varoši i na okolnim salašima, kao i u selima oko Subotice, Sombora i u drugim mistima. Njome su napisane naše najstarije knjige, listovi, kalendari, proglasi, katekizmi i udžbenici; njome su naše najlipše pisme ispivane i pripovitke zapisane – tom se blagu ponovo vraćamo jer je velike lipote i starine. U bunjevačkim narodnim pismama glavne ličnosti su vlaški car Stipan, Kraljević Marko, od Kosova Rade, bosanska gospoda, Herceg Stipan, Zaviša vojvoda, Ivo Senjanin, starac Alajbeg, Ranko i Milanko, braća Jakšić, od Sibinja Janko, budimska gospoda, Kajica Radonja i drugi junaci iz svi krajeva di su Bunjevci živili i danas žive.

«Ta narod u jeziku živi...Uzmi mi jezik, uzeo si mi dar božji, poreklo, prosvitu, um i razum moj...Jezik je narodu najveća dragocinost. Svetinja!» - navodi i Boza Šarčević, bunjevački velikan iz XIX vika, takođe borac za maternji jezik i nacionalna prava Bunjevaca, autor više ričnika i zbirke poučni izreka. Evo primera: «Bolje se vratiti, nego u naprid zlo ići; Onda ćeš se najvećma sramotiti, kad sebe zaboraviš; Tica se po perju, a čovik po govoru poznaje; Nauka je opća imovina cilog čovičanstva, a ne samo pojedinih naroda, i od kolina na kolino prilazeće nasliđe – takva je to opća imovina kao elemenat vazduh (aer) kojim se svaki narod po sposobnosti svojoj za život i napridak više ili manje koristi.»

Razmatranje na ove teme završavam prikazom stihova bunjevačkog pisnika Staniše Neorčića iz pisme: **Sveta vira i jezik naroda**, objavljene u Subotičkoj Danici za 1900. godinu. Glavni motivi u pismi su ljubav prema maternjem jeziku, ravnopravnost ljudi prid Bogom bez obzira kojim jezikom divane i na kojem njim popo drži pridiku. Pisnik se žali da narod sve manje prava ima, pa čak ni u crkvi ne čuje svoju rič, iako je to protivno božjim i ljudskim zakonima.»Sveta vira i jezik naroda, jednako nam poklon dragog Boga» zaključuje pisnik:

«I oni su njega poslušali
Jezike je razne svitu dao,
Svem narodu na znanje su dali,
Jednako je ljude pripoznao,
Da je Bogu svaki čovik mio,
I to želi od svakog čovika
Ma kojega jezika on bio.
Da se drži majčinog jezika.

KAKO JE SUBOTICA PREVALILA PUT OD MALE RASKRSNICE NA CARSKOM DRUMU DO VELIKOG TRGOVAČKOG CENTRA

SUBOTIČKI VAŠARI I PIJACE U PROŠLOSTI (1)

Ko je, gde i kako trgovao u Subotici tokom minulih stoleća (a ko je, gde i kako trgovinu organizovao, dabome i svoje pozicije naplaćivao)

Posle stradanja i nevolja oko ratovanja sa Turcima, prolaska velikih vojski, pomeranja granice, ustanka Ferenca Rakocija, i ponovnih ratnih pustošenja koja su jedno vreme zaustavila privredni oporavak, Subotica polako napreduje i postaje zanatski i trgovački centar regije. Iako se sporo napuštalo tradicionalno stočarstvo koje je još uvek donosilo dobru zaradu, sve više se prelazilo na zemljoradnju (dvopoljni sistem zamenjuje tropoljni, obaveznost plodoreda, uređivanje atara, sređivanje zemljišnih i posedovnih odnosa...).

Trgovina i zanati kojima se u tursko doba i neposredno po oslobađanju od Turaka bave stanovnici u subotičkom naselju, bili su dopuna njihovih svakodnevnih poslova. Proizvodilo se i trgovalo za svoje potrebe i potrebe naselja. Vrlo mali broj ljudi je živeo samo od zanata, a oni malobrojni koji su se bavili zanatima morali su da se bave i drugim zanimanjima - stočarstvom, zemljoradnjom ili vinogradarstvom, da bi preživeli. Retki su bili trgovački karavani koji bi svraćali u palanku Subotica više radi predaha na dugom, kako se nazivao - Carskom ili Stambolskom putu, nego li zbog ozbiljnog posla. Takvo stanje bitno se menja sredinom, a naročito krajem osamnaestog stoleća, kada upravo trgovci i zanatlije predstavljaju nosioce privrednog razvoja varoši. Taj ekonomski napredak vidno je iskazan prilikom opšteg popisa 1715. i 1720. godine. Na osnovu njega sačinjen je razrez poreza 1736. godine koji svrstava Suboticu najpre u veći, a potom i u najveći privredni centar u Potiskoj vojnoj granici.

Društvena struktura stanovništva (bez obzira na naciju) bila je sledeća: na vrhu društvene piramide bilo je 1. plemstvo: a) duhovno - visoki crkveni velikodostojnici, b) svetovno - krupni feudalci, v) vojno - obično sa manjim imanji-

Seno za prodaju čeka kupca

ma dobijenim uz plemićke titule za zasluge u ratu protiv Turaka (oni žive na svojim posedima), 2. građanstvo: a) trgovci, b) zanatlije, v) činovnici, g) militari (vojnici) - oni čine u najvećem broju stanovnike gradova pored manjeg broja plemića, i na kraju su - 3. kmetovi (zavisni seljaci) koji žive na posedima feudalaca.

* * *

U vojnom šancu Subotica vojnograničarska uprava ukida se de iure 1743. godine (de facto nekoliko godina kasnije), i otada vojni šanac Subotica postaje privilegovana komorska varoš pod novim imenom Sveta Marija (Sent Maria).

Prema carskoj privilegiji u varošici je dozvoljeno pravo održavanja tri zemaljska vašara (16. maja, 8. septembra, i 1. novembra) i jedan nedeljni (ponedeljkom). Vašari su bili okvir za carinjenje stranih trgovaca, odnosno njihove robe, kao i za naplatu vašarskih tržničkih taksi (koje su se odnosile na sve trgovce - domaće i strane), što je umnogome doprinosilo varoškim prihodima. S druge strane, vašari su pružali veliki podstrek razvoju trgovine. Oni su se obično održavali na prostranom mestu (vašarištu, trgu, ili široj ulici) koje je bilo podeljeno na ulice i prolaze, već prema vrsti robe koja se nudila za prodaju. Raspored prodajnih mesta ili graničnik obično bi počinjao od stambene kuće neke poznate ličnosti, na primer kuće nekog sudije, gradskog senatora, ili imućnog varošanina.

Tržna mesta su se pažljivo birala, već prema robi i proizvodima (poljoprivrednim ili stočarskim). Takođe se vodilo računa i o čistoći i zdravlju žitelja kuća u ulicama oko ili pored tržnih prostora, zatim samih trgovaca i kupaca, koji su i najviše vremena provodili na prodajnim mestima. U Istorijskom arhivu u Subotici nalazimo niz dokumenata koji nam ukazuju na tako što. Zato smo odabrali jedan, da bi ilustrovali raspored prodajnih mesta u drugoj polovini XIX stoleća (Istorijski arhiv u Subotici, fond: 02. 6996/polg. 1879).

Poštovana Skupštino !

Odlukom br. 4161/210 od ove godine potpisanima je naloženo da u cilju izrade rasporeda pijačnih mesta za vreme nedeljnih vašara izrade detaljni predlog pijačnog rasporeda i pravila u vezi sa tim i da to podnesu cenjenoj Skupštini radi overe.

Udovoljivši gore navedenom nalogu, javljamo da smo dole navedenog dana održali sednicu i nakon detaljne rasprave naš predlog je sledeći:

1. U vezi zemaljskih vašara

- Mađarske ćurčije, čizmari i cipelari smeštaju se na staro mesto u Školskoj ulici.
- Trgovci tekstilom, izrađivači gospodskih haljina, nemački krojači, trgovci lanenim platnom, trgovci platnom iz Šlezije, nemački krznari i farbari premeštaju se sa glavnog trga na Trg Teleki;
- Mađarski krojači ostaju na starom mestu u ulici Sv. Janoš;
- Krojači košulja ostaju na starom mestu, na prostoru između kuća Janoša Mukića i Deneša Vojnića;
- Remenari zapadno, a užari severno

od kuće Aurela Mukića;
- Obućari na prostoru zapadno od kuće Kalmana Antunovića;
- Kovači između kuća Antala Valija i gđe Barci;
- Kolari između kuće Milko i Meznerić;
- Stolari, proizvođači posuđa na starom mestu - na prostoru ispred velike plebanije i kuće g-đe Fabijana Čovića;
- Prodavci građe u širokoj ulici severoistočno od Blaškovog krsta do ćoška kuće Laze Kulunčića;
- Izrađivači sita na Somborskom putu između kuća Sučić i Vermeš;
- Trgovci gvožđem od Rokine kapele do ćoška Antala Valija;
- Izrađivači predmeta od bakra i bačvari na trgu između ćoška kuće Milko prema kući Karolja Gabri;
- Licitari između kuće Dežea Joa do ćoška kuće Vermeš;
- Prodavci korota na prostoru pored Velike crkve;
- Trgovci šeširima na prostoru ispred Male kapele, izrađivači šešira na starom mestu na prostoru ispred kuće Kalmana Antunovića;
- Postolari iz provincije, trgovci lulama i prodavci sredstava za ulepšavanje na starom mestu, na prostoru ispred kuće Rudić;
- Papučari na prostoru ispred kuća Stojković i Vermeš;
- Limari, nožari, češljari, izrađivači zvončića, eksera, strugari, ćebedžije i ćifte ispred Velike crkve prema kući Janković;
- Zlatari i kujundžije na starom mestu na trotoaru ispred kuća Vermeš i Siger;
- Prodavci peršuna, luka, paprike i drugih sitnih artikala između kuće Paču do kuće g-đe Barci;
- Staklari pored sv. Trojice;
- Korpari između kuće Gabri i kuće Jelene Stojković;
- Prodavci žitarica između Učiteljske škole i železnice;
- Trgovci sirovom kožom, vunom i perjem u ulici levo od ugla jevrejske kafane;
- Trgovci prehrambenim artiklima i sapundžije na glavnom trgu, a kokošija pijaca na starom mestu na prostoru pored kuće Fridman;

2. U vezi nedeljnih vašara

- Mađarski krznari i čizmari u Školskoj ulici, postolari na Trgu Teleki;
- Trgovci lanenim platnom i farbari u Školskoj ulici;
- Mađarski krojači i trgovci mešovitom robom na Trgu Teleki.
- Kabaničari od kuće Vermeš prema Maloj kapeli (Rokinoj kapeli);
- Remenari iza kabaničara;
- Užari, postolari izrađivači šešira zapadno od kuće Rudić;
- Obućari zapadno od Male kapele;
- Prodavci posuđa u ulici Sv. Janoša, stolari na trgu Teleki;
- Sitari od kuće Agoštona Pijukovića prema kući Vermeš;
- Bačvari iza Male kapele prema kući Antala Valija;
- Licitari na Trgu Teleki;
- Papučari na prostoru između kuća g-đe Jelene Stojković i kuće g-đe Vermeš;
- Limari, nožari, češljari, izrađivači zvončića, bravari, izrađivači eksera iza bazara Aradskog ;
- Zlatari i filigrani na trotoaru između kuća Vermeš i Singer;
- Korpari oko Sv. Trojstva;
- Žitna pijaca na trgu kod Velike crkve;
- Trgovci sirovom kožom, vunom i perjem na trgu pored Somborske kapije;
- Sapundžije na glavnom Pijačnom trgu;
- Mesari u ulici Sv. Janoš ispred kuće Fridman, trgovci ribom na starom mestu ispred kuće Aleksandra Zarića;
- Prodavci peradi (kokoške, patke, ćurke, morke, grlice...) na prostoru pored kuće Fridman;
- Trgovci svinjama, marvom i konjima na trgu pored Somborske kapije.

U donošenju ovakvog rasporeda trgovaca i zanatlija Komisija se povodila praktičnim, estetskim i zdravstvenim aspektima. Naročito bismo izdvojili predlog koji se odnosi na Pijačni trg, koji zbog forme i zemljišta više nije pogodan za postavljanje šatora a da se pri tome šator ne ošteti u većoj meri. Zatim, premeštanje Stočne pijace kod Somborske kapije smatramo neophodnim delimično iz razloga što se ova lokacija nalazi na najprometnijem putu i delimično zato što je zbog nje najlepši deo grada bio u neredu, prljavštini i nezdravom smradu. U odnosu na ostale trgovce i zanatlije Komisija se trudila da niko ne bude oštećen i da ničija prava ne budu povređena.

Posebna pažnja će se posvetiti čistoći, prodavci se najstrože upozoravaju da održavaju čistoću na svojim mestima, predlažemo dalje da se pijačni trg svaki drugi dan poliva i pomete.

Komisija na kraju predlaže da se u raspoređivanju krene od glavnih ulica, a potom su na dokument svoj potpis stavili: Pertić Mihalj, glavni kapetan i predsednik Komisije Hafman Matija (nečitak potpis) Janoš, Laslo Jožef, Verner Janoš, gradski inžinjer, Vojnić Matija, gradski odvokat, Vojnić Fabijan, pisar.

Korisnici tržnih prostora koji su od strane varoških starešina bili određeni za tu svrhu morali su da poštuju propisana pravila ponašanja koja su važila kako za domaće, tako i za strane trgovce. Na kraju vašara, panađura ili uobičajnog tržnog dana, svaki trgovac je imao obavezu da za sobom počisti, a kad se udalji - ostavi čist prostor. Na to je upozoravala sa ne malim kaznama zadužena varoška administracija. Pa ipak, često se događalo da od neprijatnih mirisa i smradova trulog ili ugnjilog voća i povrća i stočnog izmeta nije moglo da se diše. Zbog toga, a da bi izbegla eventualnu zarazu ili pak epidemiju, osetljivija i kvarljiva roba se izmeštala sa prodajom iz centra varoši na same rubove, ili oko nekoliko najvažnijih varoških kapija (trošarina).

U Večitom ugovoru sklopljenom u Požunu 28. juna 1743. godine između predstavnika varoši i Ugarske komore, navode se (u članu šesnaest) feudalna davanja koje je trebalo stanovništvo varoši da isporuči Ugarskoj komori. Na taj način smo u prilici da saznamo koji su bili glavni, odnosno najtraženiji poljoprivredni proizvodi u Subotici prve polovine XVIII stoleća. To su pšenica, raž, ječam, zob, kupus, pasulj, proja, konoplja i vino. Od stoke na prvom mestu su bila jagnjad i krave. Ovaj spisak najtraženijih poljoprivrednih artikala se nije menjao ni u narednom stoleću, s tim da mu se krajem veka pridodaje pšenica.

U sledećem članu Večitog ugovora (dakle, član sedamnaest) dobija se podatak da su u varoši osim mesarnica, trgovina i krčmi postojale i pivnice. Ovaj podatak o postojanju pivnica daje nam okvir za dalja istraživanja o proizvodnji piva sredinom i krajem XVIII stoleća u Subotici. Večiti ugovor u svojim članovima spominje i vetrenjače, mlinove, suvače, zgrade za pečenje rakije itd. Ipak, u Večitom ugovoru ispred svih su stavljene zanatlije (ocenjeni kao glavni nosioci privrede), koje se stimulišu za posao i za dolazak u varoš.

(Nastavak u sledećem broju)

Zo. Ve.

KAKO JE ZABELEŠKA ČITAOCA MIĆE STOJADINOVIĆA OBJAVLJENA U PROŠLOM BROJU «OŽIVELA» SIVU FRANCIŠKOVIĆA

OSAMDESETOGODIŠNJI «DEČAK-IGRAČ» JE – ŽIV!

Na Aleji Maršala Tita 12, okružen uspomenama, Sive Franciškov ić se seća svojih prvih igračkih koraka, oderanih članaka od kvrcanja, aplauza, pohvala, kao i nastupa pred knezom Pavlom Karađorđevićem

U prošlom broju «Bunjevačkih novina» objavljena je zabeleška našeg čitaoca Miće Stojadinovića iz Beograda u kojoj on govori o folklornim igrama dece Bunjevaca koji su gostovali na Belom dvoru i čija je igra ovekovečena slikom mladog tria Bunjevaca. Stojadinović dalje navodi gde se sve nalaze slike i kaže da slika za Sivu Franciškovića nije uručena, jer je on umro pre mnogo godina, a zna se da je živeo sa jednom Mađaricom i nisu imali dece, tako da se ta bunjevačka porodica zatrla.

Sive Franciškov ić i njegove uspomene

A, na Aleji Maršala Tita 12 u Subotici, u samoći, živi upravo on - Sive Franciškov ić, osamdesetogodišnja starina, nekada poznat u ovim krajevima i često pozivan u Beograd kao «dečak igrač» neverovatnog talenta za igru. Danas, Sive okružen uspomenama, požutelim slikama, novinama u kojima je zabeleženo gostovanje Bunjevaca u Beogradu (od vremena izbledelog plakata na kome je on nacrtan kao glavni događaj), a čuva i maleni prsluk od lionske svile izvezen pozlaćenim nitima upravo za njega, rado se seća svakog trenutka u kome je on kao dečak - igrač bio obasipan aplauzima i pohvalama.

-Pozvala me je koleginica i rekla mi da idem da kupim najnoviji broj «Bunjevačkih novina», da ću u njima naći moju sliku i da piše da sam davno umro. Otišao sam i kupio dva broja, jedan sam odmah poslao njoj u Kersko naselje, jer me je pripremila za ono što piše da sam davno umro – smireno priča Sive Franciškov ić.

„Bunjevačko veče“ u Beogradu — scena iz komada „Kraljica“.

Potvrđujući da je on dečak sa slike, Sive počinje priču o svojim prvim igračkim koracima.

- Video sam braću „Šokac“ kako igraju u takozvanoj «Đaninoj mijani» u Keru, to se onda zvalo mijana, a ne birtija. Imao sam manje od pet godina, ali me ta igra fascinirala, valjda sam imao i dobar sluh. Zapamtio sam kako bi trebalo da se svira Momačko kolo ili Kolo ili nešto drugo, i onda sam kući sve to oponašo. Ja sam sve članke izubijo od onoga, jer treba kvrcati, a igrao sam bos, na krpari, tako mi je bilo lakše. I moj otac je bio savršen igrač, ali nijednu reč mi nije rekao. Izgleda da je vidio da ja igram dobro i da ne treba ništa da me savetuje. Nije mi branio, bio je moj gardir. Prvi put sam igrao pred majstoricom koja mi je izvezla prsluk. Moj otac joj je rekao: «Seko, da vidite kako moj sin zna igrati». Videla je da sam mali i nije smatrala da znam da igram, već da skačem onako. Otac je svirao Momačko kolo, a ja sam počeo da igram. Ona je gledala i rekla: «Pa on stvarno zna da igra, odmah ćemo mi u subotu kod Burže napraviti veselje gde će on igrati». Tako je

Sivetov dečiji prsluk - zlatovez na lionskoj svili

i bilo. Nastupio sam u Buržinoj mijani na drvenoj bini u dvorištu. Sećam se da sam sa Ružom, Buržinom kćerkom, igrao parne igre, neki tango. Nas dvoje smo igrali iako sam ja bio petogodišnjak, a ona odrasla žena koju sam, moram priznati, jedva držao – seća se Sive.

Da mu talenta nije nedostajalo vidi se i iz članka objavljenog u časopisu «Zajednica», povodom gostovanja Bunjevaca u Beogradu 1936. godine, gde se kaže da je glavna senzacija cele priredbe bio «dečak-igrač», koji je zadivio sve prisutne svojom muzikalnošću i svojom savršenom igrom, koja za njegove godine predstavlja fenomen.

- Nije to bio prvi put da mi gostujemo u Beogradu. Išli smo organizovano više puta, ali sam tada prvi put igrao pred knezom Pavlom. Sećam se tog dana da smo vozom otišli za Beograd gde su se održavale Balkanske igre. Nakon nastupa otišli smo automobilima do Doma avijatičara u Zemun. Uz mene je bio moj otac. Neko je onda došao, ne sećam se tačno ko, pa je kazao da je vidio kneza Pavla u Zemunu kod avijatičara. Povели su mene da igram pred njim. Nije to bilo u Belom dvoru, već u Domu avijatičara, u nekom separeu. Odigrao sam tri, možda i četiri igre pred knezom Pavlom, a on je samo gledao. Mislim da mu se dopalo, ali ništa nije rekao. Kada je on ustao, mi smo se sklonili – priča Sive Francišković.

Igralo se tada, kaže Sive, Bunjevačko veliko kolo, Momačko kolo, Čarlama, pa igre udvoje.

-Ta Čarlama je zaboravljena, a slična je Srbijanskom kolu. Gledao sam na beogradskom kvizu da ne znaju ni šta je. Šteta – kaže Sive Francišković.

T. D.

DA ME ŽELJA MINE

Sivino detinjstvo proteklo je u igri sve do, kako kaže, dolaska Mađara 1941. godine.

-Tada sam prestao da igram, povukao se u anonimu, i nikada više nisam zaigrao ni pred kim. Ponekad bi, radeći noću u Pošti, da me želja mine, ujutru u četiri sata kada je počinjala emisija Radio Beograda, pa su svirali srbijanska kola, zaključao sve prostorije da me niko ne vidi, i igrao dok je sviralo na radiju – seća se Sive Francišković.

IZNENAĐENJE

Informaciju da je g-din Sive Francišković živ preneli smo odmah g-dinu Stojadinoviću koji je bio malo je reći iznenađen. Steglo mu se u grlu kao da bi zaplakao. Za njega je to, kako je sam rekao tako dobra vest kakvu je davno mogao čuti. Od njega smo ujedno saznali i da nije u srodstvu sa pre-

Pretsednik kraljevske Vlade G. Dr. Milan Stojadinović okružen Bunjevkama i Bunjevcima.

dratnim predsednikom vlade dr Milanom Stojadinovićem. Za mnoge od nas u redakciji kao i za neke naše čitaoce koji znaju g-dina Franciškovića, pravo je čudo da se tako nešto moglo dogoditi uz toliko zajedničkih poznanika. Da nije bilo odlaska bunjevačkih pesnika kod beogradskih a koji je izazvao evociranje nekih zajedničkih uspomena, naši čitaoci kao i mi u redakciji bili bi uskraćeni za jednu ovako zanimljivu i vrlo poučnu životnu priču. Poučnu, može biti između ostalog čak i po tome, što na primer nekoga tako lako može pokriti makar i tanka koprena anonime, ko zna zbog čega sve. Većina ljudi nekada vezanih za srpsku monarhiju nisu baš bili podobni novom komunističkom režimu a naročito ako još pri tome nisu bili voljni da postanu članovi partije. Po svemu što smo mogli čuti od g-dina Franciškovića ni njemu tokom životnog odnosno radnog veka nije bilo baš lako. Ko zna da li je to samo obična sudbina.

V. Vidaković

IZAŠLA PRVA KNJIGA IZ BUDUĆE EDICIJE BUNJEVAČKE MATICE

PRVA KNJIGA „PUT NADE“

Promocija prve **knjige Ivana Bašića Palkovića Didana „Put nade“** otvorila je 30. juna dio renoviranog prostora u Bunjevačkoj matici, na Korzi. U sali koja je nastala izbijanjem niki zidova, skupilo se oko sto ljudi, poštivalaca rada Bunjevačke matice, al i gostivi, med kojima su bili pridstavnici Lokalne samouprave, Hrvatsko bunjevačko šokačke stranke, Subotičke kasine, kulturno-umetnički društava i gostivi iz Novog Pazara. Kako je otvarajuć svečanost **reko Ivan Sedlak**, podpridsidnik Bunjevačke matice, ova institucija je pokrenila ediciju „Savremeni bunjevački pisci“, a „Put nade“ je prva knjiga.

Autor knjige Ivan B.P. (u sredini)

Najpre je pročitan odlomak iz romana „Put nade“, a onda su r**ecenzenti Vesna Zlatanović i mr Nenad Dimitrijević** govorili o romanu. Vesna Zlatanović je kazala da se u romanu „pisac vraća svojim dalekim korenima i sa ponosom o njima govori, pun ljubavi prema precima i prema naslednicima... Pisac je izrazito vezan za zemlju, podneblje, ljude, običaje koji su mu ukorenjeni kroz godine življenja, oseća puls ovog naroda, te ga nepravda prema njemu izrazito pogađa, te traume detinjstva pretače u pokretačku energiju kojom obezbeđuje sebi i svojim naslednicima pristojan materijalni i duhovni život“. Mr Dimitrijević kaže da je Bašić Palković „predstavio Bačku kakva je bila, kakva jeste i kakvu žele njeni stanovnici da izgrade u mirnom, zajedničkom životu svih njenih građana, bez obzira na etničku, konfesionalnu pripadnost. Duh Bačvana je ostao isti, nepromenjen do dana današnjeg. Autor to sve primećuje i sa blagom ironijom nam saopštava.“

Prepuna sala u renoviranoj Bunjevačkoj matici

Nakon toga su usledili komentari publike koja je lipo primila roman, a pofvale su dobijene i od postilaca koji su kazali da knjigu još nisu pročitali, al da izdavanje ovake publikacije zaslužuje svaku pofalu. Najviše riči bilo je o jeziku na kojem je roman napisan i pitanja zašto nije na bunjevačkom. Ivan Bašić Palković Didan je najpre reko da je pisanje romana za njeg bio zamašan poso jer je on iz građevinske struke, a čitaoci nek procene kaki značaj ona ima za malu bunjevačku zajednicu. O jeziku kaže da je mnogo razmišljo prija neg je počo da piše, al je prisudio podatak da je na poslidnjem popisu bilo 17.000 Bunjevaca, što nije tržište za jednu knjigu. Ekavica u knjigi ne bi tribalo nikog da vriđa, kazo je, naglašavajuć da je dijaloge u romanu koje vode Bunjevci piso na bunjevačkom. Odgovarajuć na pitanje positilaca dal će slideću knjigu napisat na bunjevačkom odgovorio je da ne mož da obeća da oće, dovoljno je što piše o bunjevštini.

Isprid lokalne samouprave promociji je prisustvovo i **Branko Francišković**, koji je med ostalim reko da će Skupština opštine zajedno sa Opštinskom upravom ubuduće dat malo više mista Bunjevačkoj matici, što znači da će obezbidit potrebne uslove za rad, za njen napridak i trajanje.

V. M.

POEZIJA UZ TAMBURICE

Proteklog četvrtka, 13. jula, u Bunjevačkoj matici, veče je bilo posvećeno muzici i poeziji. Publici su se predstavili pesnici književnog odbora Matice, kao i tamburaški orkestar «Sledbenici Tumbas Pere Haje» sa solistkinjama Tamarom Babić i Svetlanom Milodanović.

Pored pesnika Gabrijele Diklić, Ane Popov, Ljubice Sič Vidović i Stipana Šarčevića, neke svoje stihove i aforizme pročitao je i Geza Babijanović, predsednik Odbora za književnost Bunjevačke matice.

M. M.

„SLEDBENICI PERE TUMBAS HAJE“ U SPOMEN VELIKOM MAJSTORU

KONCERT ZA NEZABORAV

Makar je od rođenja Pere Tumbas Haje, velikog majstora tamburice, prošlo 115 godina, a među živima ga nema skoro četrdeset godina, uspomena na njega živi i danas, a čuvaju je tamburaši koji nose njegovo ime - Tamburaški ansambl „Sledbenici Pere Tumbas Haje“.

Te nedilje, 2. jula, obilužena su dva važna dana. Porid 110. rođendana velikog „meštera“, ovaj orkestar je obilužio i pet godina svog rada. Velikom vićnicom Gradske kuće odjekivali su zvuci ovog malog instrumenta i podsićali na legendu i potvrdili stihove pisnikinje Gabrijele Diklić koja je u svojoj pismi kazla da „Hajo živi duže od života“.

Program koji su te večeri izveli „Sledbenici Pere Tumbas Haje“ sa vokalnim solistkinjama Tamarom Babić i Svetlanom Milodanović, bio je podiljen u tri dila - u prvom su izvedene kompozicije velikog majstora, u drugom dila dr Josipa Stantića, Hajinog učenika i osnivača ovog orkestra, a u trećem - kompozicije koje je ovaj ansambl izvodio u protekli pet godina.

- Imo sam čast da tamburicu učim od velikog majstora. Iako je bio 45 godina stariji od mene, drago mi je što možem kazati da smo drugovali. Bio je to izuzetno obdaren muzičar koji je, porid velikog akademskog muzičkog obrazovanja koje je steko u Subotici i Budimpešti, bio i odličan praktičar. Dugo smo svirali i vežbali zajedno, al se ne sićam da je ikad pogrišio. Jednostavno, bio je to čovik brez greške - prisića se dr Josip Stantić. - Nažalost, sićanje na njeg je počelo da blidi. Doduše, bilo je, šezdesti godina, neposredno posli njegove smrti, niki pokušaja da se organizuje “Memorijal Pere Tumbas Haje”, al je posli dvi-tri godine sve nestalo. Ovog velikana se, 2001. godine, sitio Antun Katančić koji mi je pridložio da, kao njegov učenik, okupim tamburaše i da obilužimo njegov 110. rođendan. Onda su nastali “Sledbenici Pere Tumbas Haje”. Bio je to orkestar za jednokratnu upotribu, ali sam opet, po nagovoru pokojnog Katančića, nastavio da radim i eto, ovaj orkestar je doživio petu godinu rada. Nažalost, od septembra prošle godine, zbog lični problema, nisam više sa orkestrom.

Ovaj koncert je dobro došo da se sitimo velikog majstora, al moramo štogod uradit da to ne bude samo s vrimena na vrime. Tribalo bi nać načina kako bi se njegovo ime i dilo bolje čuvali i pokazli mladim naraštajima. On to zasluživa jel je sa tamburom drugovo oko 70 godina, malo manje neg što je živio, i ostavio dubok trag. Prvi je, kako kaže dr Stantić, tamburi prilagodio uvertire iz opera, piso ozbiljnu muziku za tamburu, sačuvo od zaborava puno stari pisama, a i prvi je tamburu uvo u muzičke škule. Iza sebe je ostavio velik broj učenika koji i danas prinose ono što su od njega naučili.

J. P.

U RENOVIRANIM PROSTORIJAMA BUNJEVAČKE MATICE

PREDSTAVLJENO KUD „ALEKSANDROVO“

To je druga u nizu večeri predstavljanja bunjevačkih institucija i običaja.

Bunjevačka matica nastavila je da otvara svoja vrata za javnost. U četvrtak, 6. jula, u svom novom ruhu predstavila je spontanim redosledom prvu među bunjevačkim institucijama - KUD „Aleksandrovo“, koje je plesom i pevanjem «obojilo» jedno prijatno letnje veče posvećeno bunjevačkoj kulturi i običajima.

Uz reči dobrodošlice, Ivan Bašić Palković, v.d. predsednik ove institucije, podsetio je publiku da je Bunjevačka matica osnovana davne 1934. godine. Nakon duge pauze u radu, napokon i renoviranjem Maticinog reprezentativnog prostora, počela je intenzivnijim radom da doprinosi i većoj afirmaciji svega što je danas od izuzetne važnosti za bunjevačko nacionalno pitanje. Takođe je uputio poziv poklonicima bunjevačke kulture na okupljanja koja će se održavati svakog četvrtka u prostorijama Matice.

Zveket mamuza šestorice mladih folkloraša najavio je prijatan ugođaj. Prostorijom se zaorila pesma, na čije su taktove mladi iz KUD-a «Aleksandrovo» spremno i uvežbano zaigrali. Osim bunjevačkim, posetiocima su se predstavili i šokačkim i mađarskim igrama u originalnim i od davnina sačuvanim nošnjama. Događaj su ulepšali i radovi slamarske sekcije ovog društva.

M. Mamužić

KUDŽ «BRATSTVO JEDINSTVO» ODRŽALO JE GODIŠNJI KONCERT DEČJEG I OMLADINSKOG ANSAMBLA

DESET KOREOGRAFIJA U DEVEDESET MINUTA

U prepunoj sali Doma vojske, 7. jula, KUDŽ «Bratstvo jedinstvo» održalo je godišnji koncert Dečijeg i Omladinskog ansambla. Praćeni burnim aplauzom publike, u kojoj su sedeli uglavnom roditelji i rodbina, na bini se smenjivalo 70 mladih izvođača od šest do petnaest godina, koji su izveli osam koreografija. Uspehu večeri punoj pesme i igre doprineo je i prvi izvođački ansambl KUDŽ «Bratstvo-jedinstvo» sa dve koreografije.

- U devedeset minuta programa izvedeno je deset koreografija. Mladost je plenila sa scene, a posebno nam je drago što je oko 20 mališana debitovalo te večeri na bini Doma vojske – rekao je Antun Romić iz KUDŽ «Bratstvo-jedinstvo».

Nakon održanog godišnjeg koncerta u Domu vojske, ovo kulturno-umetničko društvo bilo je gost KUD-a «Šomod» iz Aranđelovca, gde su svoje folklorno umeće pokazali na Dečijem festivalu «Šumadijski biseri». Po povratku iz Aranđelovca, folkloraši KUDŽ «Bratstvo-jedinstvo» otišli su na zasluženi jednomesečni raspust.

(šire u sledećem broju)

T. D.

Tamburaški orkestar

Svetlana Milodanović i Tamara Babić

Bartul Vojnić Hajduk predsednik KUD „Aleksandrovo“

Promocija KUD „Aleksandrovo“

U PROSTORIJAMA MESNE ZAJEDNICE ODRŽANA IZLOŽBA RUKOTVORINA «ZLATNE RUKE BAJMOK 2006»

ZLATNI TRAG BITISANJA

U okviru manifestacije pod nazivom «Mesec kulture i sporta», u prostorijama Mesne zajednice, članovi bajmočkog Bunjevačkog kulturnog centra priredili su izložbu rukotvorina od slame, stakla, gvožđa i drveta «Zlatne ruke Bajmok 2006». Izložbu na kojoj je 40 izlagača izložilo 170 radova otvorila je Nevenka Bašić Palković, kustos Gradskog muzeja.

- Pred nama je svakako hvale vredna izložba. Vaše zlatne ruke izradile su ručne radove koji će u narodu ostaviti zlatni trag bitisanja. Tu su predmeti i slike od slame na kojima se prepoznaje zlatni sjaj sunca i žita. Oslikane su i oranice. Ova izložba je samo dokaz da je čovek od vajkada od svih materijala izrađivao nešto lepo i novo - rekla je između ostalog Nevenka Bašić Palković.

Ona je, govoreći o izložbi i radovima, napomenula da je sve izloženo vredno poput onoga što se čuva u galerijama, a što su narodi ostavljali za sobom kao trag da su boravili na ovim prostorima.

- Bogatstvo materijala, lepota ručnih radova i izloženih predmeta ostaće kao svedok budućim pokoljenjima da smo ovde boravili, zahvaljujući pre svega vašim zlatnim rukama - kazala je Nevenka Bašić Palković.

Branko Pokornić, predsednik BKC «Bajmok» je, govoreći o izložbi, naglasio da posetioci mogu da vide ručne radove odnosno beli vez, zatim predmete od metala, drveta, stakla, slame, kao i slike oslikane u svim tehnikama.

- Imate pred sobom knjigu utisaka. Vaše impresije, zapažanja, pohvale i pokude biće nam putokaz u budućem radu, naročito Lizi Vuković koja je postavila i uredila izložbu. A pred Vama su i naši kandidati za pratioce bandaša i bandašice - Lora Vuković i Kristijan Badić na somborskoj «Dužionici» - istakao je Branko Pokornić.

Otvaranju izložbe «Zlatne ruke Bajmok 2006» prisustvovali su predstavnici Bunjevačke matice, Odbora za kulturu Bunjevaca, Nacionalnog saveta Bunjevaca, Mađarskog kulturnog društva «Doža Đerđ» iz Bajmoka, Udruženja «Mimoza» i rukovodstvo Bunjevačke stranke.

V. I.

TAVANKUT OVOG JULA MISECA

PRESTONICA UBIRANJA LITNJIH PLODOVA

Autobusi svako jutro dovoze berače koji zarade od 60 do 70 dinara na sat. Najtraženije je branje brisaka jer je lakše i ima više lada.

Jul je misec kad cio Tavankut staje na noge. Tad ima najviše posla, jer se ubiraju plodovi lita: beru se briske, višnje, kajsije, krastavci, obavlja se vršidba žita i ječma. Sve generacije i svi uzrasti vridno iđu u susret svojim obavezama. Pored brige o svojim njivama i voćnjacima, mnogi dodatno učestvuju u organizovanim berbama. Više nego u bilo kom drugom mistu, u Tavankutu su tokom lita popularni plaćeni sezonski poslovi, od koji su trenutno najaktuelniji branje krastavaca i brisaka. Svako jutro iz Subotice i Bajmoka stižu puni autobusi "berača". Satnica se kreće oko 60, 70 dinara, a najtraženiji su oni poslovi koji su najbolje plaćeni, a da pritom ima najviše ladovine.

Iako su berbe naporne zbog visoki temperatura, mnogi mladi pokušavaju i u tom da pronađu razonodu. Raduje ih okupljanje i druženje u pauzama. Kažu da im je najlakše brati briske, a najteže višnje, jer su sitne i potrebno je mnogo vrimena da se obere cio kilogram. To naročito predstavlja problem ako su plaćeni po ubranom kilogramu voća, a ne po satu rada.

Tavankućanin Ivan Ivić šaljivo je prokomentarisao ovako razmišljanje mladih berača: "Samo bi izlazili uveče, samo o tome razmišljaju! Ne vole raditi, ali moraju da bi zaradili za kafiće."

M. Mamužić

ZANIMLJIVO TAKMIČENJE TAVANKUĆANA

BAŠTE KO POD KONAC

U Tavankutu gotovo da nema bašte koja nije «ko pod konac». Travnjaci su uredno pokošeni, cviće brižljivo zasađeno i odnigovano. Posebnu draž daju čempresi, borići i tuje, a kada se u bašti postave pleteni stocevi i astali, prijatnom ugođaju nikad kraja. Vidi se da Tavankućani puno truda ulažu u svoje male oaze, u kojima pronalaze mir posli napornog dana, ali postoje i drugi razlozi za to. Naime, u Tavankutu se niz godina birala najlipša bašta. Iako je ovo takmičenje bilo široko prihvaćeno i nailazilo na pozitivne ocine, poslidnjih godina je zamrlo. Ipak, šuška se da će Mesna zajednica ovog lita izabrati tri najlipče bašte i možda baš zbog toga Tavankućani budno iščekuju taj izbor stalno ulipšavajući svoje vrtove.

Pridstavnik Gornjeg Tavankuta u Savetu Mesne zajednice, Mirko Horvat, kaže da zvanična odluka po tom pitanju nije utvrđena, ali se nada ponovnom pokretanju ove akcije. «Ideja za izbor najlipše bašte zaista je zanimljiva i ima mnogo zainteresovanih da se ona ponovo sprovede. Postoji mogućnost da se ostvari, ali tek u septembru.»

Mila Mamužić

Bunjevački običaj Kraljice

Nastup u Muzeju Vojvodine

U NOVOM SADU ODRŽAN ETNO FESTIVAL HRANE I MUZIKE

BOGATSTVO RAZLIČITOSTI

Organizator festivala je Američka fondacija za razvoj (ADF).

Po peti put za redom održan je Etno festival hrane i muzike 24. juna u Novom Sadu. Na Štrandu (novosadskom kupalištu na Dunavu) bilo je okupljeno više od 1.260 izvođača iz 37 zajednica iz Vojvodine. Svi oni su učestvovali u programu koji je trajo od 10 do 19 sati. Prvi put došli su i gosti iz istočne Srbije i Ukrajine. Festival je otvorio pridsidnik Izvršnog veća Vojvodine Bojan Pajtić.

- U Vojvodini postoji samo jedna manjina, a to su oni koji ne poštuju različitosti. Bogatstvo koje ima Vojvodina ogleda se i u šest službenih jezika, i to nam ne može niko uzeti. To je ono što treba da čuvamo – kazo je pridsidnik Pajtić.

Ovaj festival dio je programa „Revitalizacija zajednica demokratskim delovanjem“, koji peti put organizuje Američka fondacija za razvoj (ADF) pod motom „Bogatstvo različitosti“.

Prisutne je pozdravio i pridsidnik ADF-a, gosp. Majkl Miler.

- Na ovom festivalu – kazo je gospodin Miler - slavi se različitost kulture, plesa, hrane, što je karakteristika Vojvodine. Više od 3.000 učesnika iz vojvođanskih zajednica i iz istočne Srbije stiglo je ovde da nam pokaže svoje tradicionalne specijalitete, rukotvorine i folklor.

Majkine kiflice

Program, koji je trajo devet sati, bio je podiljen u 4 bloka. Na bini su se redala kulturno umitnička društva sa šarenilom nošnji, lipotom pisama i igara. Sa žaljenjom moramo primetit kako je ove godine Bunjevce pridstavljo samo KUD „Lemeš“ iz Svetozara Miletića. Oni su u IV bloku programa izveli splet bunjevački igara.

Na 76 štandova svoje kulinarske špecije i rukotvorine pridstavilo je više od 1.840 izlagača. Na štandu „Lemeš“ iz Svetozara Miletića najbolje su se prodavale majkine kiflice, a u 11 sati već je više od polak bio koštan kulen. Na bilom šlingovanom čaršapu i litnjem suncu šepurile su se pogače s makom, orasima, pogačice sa sirom i mamile prolaznike.

Iako je to bio jedini bunjevački štand, naša tradicionalna umitnička obilužja, ko što su slike i razglednice od slame, šarena jaja, bunjevačke papuče, bili šling... mogli su se nać i na drugim štandovima, ko što je štand grada Novog Sada, štand Turističke organizacije opštine Subotica. Vina i rakije s našeg piska moglo se probat na štandu Hajdukova, koji je ode i pristavljo Berbanske dane, što se već tradicionalno održavaje na Paliću.

Grnčarski točak – prava atrakcija

Prava atrakcija za svit bila je i kad je grnčar zavrtio točak i kad su se ispod njegovi vešti prstivi počeli pojavljivat pravilni oblici lončića za cviće. Bila je to demonstracija starog i pomalo zaboravljenog zanata.

Na jakom suncu blistala je i mrišila „različitost“ Vojvodine na svakom koraku po cilom Štrandu. Mišali su se mirisi ukrajinske, rusinske, mađarske, slovačke, romske, nemačke, srpske i drugi kujni. U kotlićima su se krčkali riblji paprikaši, pasulji, gulaši, slovačke sarme, pekle su se na roštilju kobasice i krmenadle, a bilo je i variva i sireva. Na ražnju se okrećalo i homoljsko jagnje, a za one koji vole malo eksperimentisanja, bilo je i pužova. Prodavo se šećer pod šatrama, na laganom povitarcu njijala su se licitarska srca i šećerleme. Sve se to moglo koštat, al naravno ako se prvo plati. A cine na većini štandova nisu bile simbolične.

Učesnici kažu kako je raniji godina festival bio bolje organizovan, al se i pitaje koja je njegova dalja sudbina, s obzirom na to da ADF više neće bit pokrovitelj ove manifestacije.

S. K. Ostojić

PRIDSTAVLJENO U MUZEJU VOJVODINE U NOVOM SADU

KULTURNO NASLIĐE BUNJEVACA

Bio je to jedan od oni nastupa, kad se izgubi granica izmed publike i izvođača, kad ji muzika i pisma sve spoje u jedno. Bunjevci su još jedared pokazali da su majstori igre, pisme, muzike i veselja.

U okviru programa „Folklorna baština naroda Vojvodine“ , koji sprovodi Muzej Vojvodine u Novom Sadu, 30. juna pridstavljeno je kulturno nasliđe Bunjevaca. Program od sedam tačaka izveo je KUD „Bunjevka“, u saradnji s OKUD- om „Mladost“ iz Subotice.

Isprid Muzeja Vojvodine prisutne je pozdravila Vladimira Stanisavljević, a zatim je mr Suzana Kujundžić – Ostojić, saradnik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine za pitanja obrazovanja, kazala nikoliko ričenica o bunjevačkoj nacionalnoj manjini.

Program je otvoren božićnom pismom „Spavaj mali Božiću“, koju je kristalno jasnim glasom otpivala Emina Tikvicki iz KUD-a Bunjevka. Publiki su izmamila osmije bosonoga dica koja su prikazala izvorne dičije igre Bunjevaca. Nakon tog je odigran splet bunjevački pisama i igara. Izvedene su i Kraljice, stari bunjevački običaj koji se izvodio na Dove.

Uz pomoć dramske sekcije KUD-a „Bunjevka“ prikazana je žetva – ris, i slavlje nakon njezinog završetka – Dužijanca, a oma posli tog bunjevačke igre Ričići i Ćućavo kolo.

Na kraju su izvedeni svatovi, odnosno svadbeni običaji Bunjevaca. Burnim aplauzom je pozdravljeno kad je po srid kola u svatovima razbijen ćup. Bogatstvo nošnji, boja, minjalo se od igre do igre. Kako i priliči u svatovima, počašćeni su gosti, tj. publika. Prilipe divojke nudile su iz kotarica slatke kiflice i listiće.

S. K. Ostojić

DUŠE PROMAJA KROZ PENDŽERE VRIMENA (III)

Piše: Marija Horvat

Nema nikog pod orasom

Pored glavnog betonskog puta na Makovoj sedmi-

Graničarska br. 41

ci, adresa Graničarska br. 41, nalazi se jedna mala kuća s dvi prostorije, stara više od jednog vika. Prija sedam godina, u 75-oj godini umrla je vlasnica Rozalija Kakaš. Njezina sestričina, Eržika Marki, kaže mi da joj je teta pripovidala kako je kuća ziđana. U zidove je mećana trska, vrba i žuto blato, a posli je umazana krečom. Kuća je često minjala gazdu, a do nedavno u njoj je živila gospoja Ađanski s dvoje dice. Sporedne zgrade su srušene, al se kuća još dobro drži na malom, lipom placu di ladovinu pravi stari oras, samo što nema nikog da sidi u ladu. Ljudi prolaze kraj kuće, svi iđu svojim putom, a ona odoliva vrimenu. Volila bi da bude etno kuća, da produži život. Blizo je lovački dom, dolaze turisti, a ona bi, možda, mogla bit lip spomenik prošlog vrimena, da podsića u kakim se kućama rađalo, živilo, sigralo, radovalo.

Podgorska 283

Pokleknula prid sutrašnjicom

Kako piše u naslovu, promaja duše na sve strane kroz kuću na kojoj uzalud stoji kućni broj 283, kadgod Istočni vinogradi a sad Podgorska ulica, kad u njoj niko ne živi nit poštaš dolazi. Kuća, kažu komšije, nije zdravo stara, tek joj je oko 70 godina. Do prija par godina tu je živila snaš-Eržika Seči. Ona je umrla u 92-oj godini i od onda, eto, duše vitar i kroz tavan i vrata. Sićam se, kad sam tudan prolazila, da je uvik bilo izgrabljicano isprid kuće, a umisto ograde nabacano granje da bi baba Eržika znala jel je kogod prikoracio u njezinu vrlo skromnu avliju. Kuća ima tri prostorije, sobu, kujnu i špajc. Nju je kupio komšija koji je na radu u Nemačkoj, sigurno zato da mu kogod drugi ne dođe u komšiluk. Čini mi se da će za vrlo kratko vrime i ovaj spomenik prošlosti od nabijanice pokleknit prid sutrašnjicom.

Kuća starija od 100 godina

Oma u komšiluku do kuće pokojne snaš-Eržike nalazi se još jedna kuća, al malo starija. Ima više od sto godina. Prija desetak godina umrla je snaš-Giza Varga i kuća je sva urasla u jorgovane i dračeve a na vratacima je, misto poštanskog sandučeta, ostala plastična boca. Tog se dobro sićam, nije bilo tako davno. Sad su drva povađena, a avlija ograđena drotom. Kupio je Lazo Jaramazović koji stoji u centru varoši. On je lovac a bavi se i čelama. Voli mir i tišinu i ima, kaže, planove vezane za kuću, samo ako ga zdravlje posluži.

U Podgorskoj posle sečenja jorgovana

Kuću sam slikala prolitos, a nedavno, kad sam prolazila, vidila sam da je ispo zid tamo di je bila pendžerica ispod odžaka. Bila je to kadgod, sigurna sam, lipa kuća za ono vrime kad je pravljena, a sad se, eto, polagano ruši. U ambetuš se jedva mož uć, plafon je pao. Zub vrimena je nagrizo, zabilužila sam trenutke umiranja, a možda će uskoro tu bit kaka nova kuća pa ću moć uporeditvat slike starog i novog.

Zubačište jel Stančićki put

Tu još samo zolje žive

Kad se u Bajmoku priđe pruga Subotica – Sombor i iđe dalje litnjim prašnjavim putom koji vodi u njive, tu i tamo se nađe po koji salaš jel ostatak od salaša.

Već više od 20 godina salaš pokojnog Šimon Šandora, na atresi Zubačište jel Stančićki put, lagano umire i nestaje. Komšije kažu da mu je više od sto godina. Istrunila su mu vrata, pragovi i pendžere. Zolje su napravile svoja gnjizda oko salaša, i najbolje je ne dirat ji, jel onda krenu u napad. Zaboravila sam na to i borme bižala od nji.

Salaš u isto vrime postoji i ne postoji. Ne postoji zato što niko u njim ne živi, a postoji jel eto mož ga slikat, al ni to, izgleda, neće moć dugo. Bio je to kadgod lip, velik salaš i gazda mu je bio bogat. Sad stoji kraj puta, liti prašnjavog a s jeseni blatnjavog, a zubu vrimena, koje prolazi, ne smeta ni jedno ni drugo.

HOROSKOP ZA AVGUST

Priprema: Dragan Tovarišić

OVAN: Možete računati na veliku pomoć planeta, koje će vam velikodušno dopuštati da napokon realizujete svoja poslovna maštanja. U ljubavi morate pristati na temeljite promene svog ponašanja i sagledati svoju ljubavnu vezu.

BIK: Upotrebite svoje poslovne adute tokom ovog perioda, jer moguće su posebne privilegije i značajno napredovanje, posebno krajem meseca. Možete se slobodno prepustiti svojim osećanjima i inspiraciji u prvoj polovini meseca.

BLIZANCI: Na vama je da u ovom periodu afirmišete svoje ideje ili da ostvarite svoje velike ciljeve. Prepustite se ljubavnim čarima na neki poseban način, u novoj romansi ili kroz harmonične odnose sa dragim osobama.

RAK: Predstoji vam prilika da ostvarite uvećanu zaradu ili bolji statusni položaj, čime ćete imati više šanse za još veće uspehe posle. Emotivni zanos i ljubavni procvat možete osetiti u ovom periodu, jer Venera još uvek prolazi kroz vaše sazvežđe.

LAV: U ovom periodu očekuju vas uspešni poslovni i finansijski rezultati, kao i mogućnost ubrzanog napredovanja. Pojačane strasti i harmoničan odnos sa voljenom osobom ispuniće vašu dušu u drugoj polovini meseca.

DIVICA: Bićete u prilici da zahvaljujući svojim kvalitetima, ali i uspesima postignete veću popularnost u poslovnim krugovima. Na emotivnom planu očekuju vas novi ljubavni događaji i pojačana strast.

VAGA: U poslovnim pregovorima koje biste trebali voditi upotrebite svoje najjače adute i praktično iskustvo koje posedujete. Predstoje vam pozitivni događaji u odnosu sa ljubavnim partnerom ili, pak, novi emotivni kontakti.

ŠKORPIJA: U drugoj polovini meseca očekuju vas otežane okolnosti, ali ćete smoći snage da pronađete uspešnu formulu za rešenje problema. U ljubavi je sve moguće, očekuje vas veliki emotivni zanos, osećaj zaljubljenosti ili nova avantura.

STRILAC: U drugoj polovini meseca imaćete priliku da pokažete svoje bogato znanje i sposobnosti na delu, dok vas na emotivnom planu očekuju novi emotivni događaji koji su po vašoj meri i ukusu, ili neko ko će ulepšati vaše doživljaje.

JARAC: Pokažite da ste vrlo ambiciozni i zahtevni u finansijskom smislu, i dovoljno motivisani da predstavite svoje stvaralačke sposobnosti i imaćete podršku od strane uticajnih i moćnih osoba. Snažni emotivni impulsi ispuniće vaše misli i osećanja.

VODOLIJA: Očekuju vas vidljive poslovne promene, različite olakšice i povoljnija poslovna klima, koje će vam olakšati put ka cilju. Dozvolite sebi da vas inspirišu najlepše želje i osećanja prema voljenoj osobi.

RIBE: Da biste postigli poslovni uspeh važno je da se orijentišete prema ciljevima koji donose značajne rezultate i zapaženi uspeh. U odnosu sa voljenom osobom očekuje vas novi emotivni ili strasni zanos i ljubavno zadovoljstvo.

NADMUDRIVANJE

Nikoliko pridškulske dice koja su dotleg šetala zološkim vrtom čvrsto se držeć za ruke stariji, veselo su dotrčala do velike škrljetke s ticama. Curica koja je prva stigla, upačila je prstom u šarenog lipotana.

„Vidi koka“ kazala je zadivljeno.

„To nije koka već **fazon**“ ispravio je derančić sav važan što zna kojoj sorti tica pripada.

Na ovo dičje nadmudrivanje odavno bi zaboravila da me na njeg kat-kad ne podsite stariji nadmećuć se u „znanju“.

VRIME JE ZA ...

Žena je dovela dicu iz obdaništa i oma se latila da zgotovljava užnu. Dica su već posidala za astal i čekala. Za čovika nikad nije cigurna koliko će se zadržat na radnom mistu pa čim je ilo bilo gotovo ona ga metne na astal. U taj mah njim je sa salaša došla majka. I prid nju je oma donet pladanj. Ona se isprva nećka a onda, da se ćer ne rasrdi priključi se užni. Činilo se da se ništa snebiva jel nije navikla da se za astal sida brez domaćina pa će:

„Joj, Bože, mi (j)idemo a ...

Nije majka ni kazla do kraja kad joj u rič upadne unuk:

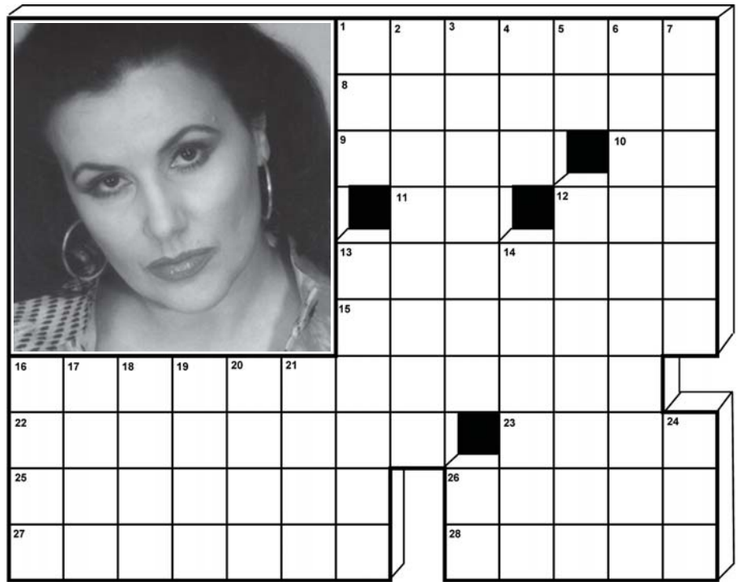
„Nigde ja ne idem“ i produži dalje s ilom. Svi su se nasmijali a on se zbunio ne znajuć o čemu se radi.

Za iđište nije vrime dok se ne jide, al kanda je vrime za lekcije iz bunjevačkog bila je potpuno uvirena mama.

G.D.

Priprema: Dragan Tovarišić

UKRŠTENE REČI

VODORAVNO: 1. Oderotina; 8. Bezbojan gas iz grupe ugljovodonika; 9. Muslimansko muško ime; 10. Skraćeni naziv za zoološki vrt; 11. Vrsta peršuna; 12. Deo; 13. Prepisivanja; 15. Godišnjak, anale; 16. Glumica i pevačica sa slike; 22. Vrsta keramike; 23. Koji pripada ocu; 25. Jedna evropska država; 26. Privrženo, verno; 27. Naš fudbaler, Ognjen; 28. Crkveni sabor;

USPRAVNO: 1. I jedan i drugi; 2. Mesto u Hrvatskoj, kod Karlovca; 3. Nalepnica; 4. Glavni grad Italije; 5. Hemijska oznaka za Ilinijum; 6. Nedovoljno zasićeno; 7. Vrsta guštera; 12. Karakterističan; 13. Vrsta drveta; 14. Motivi; 16. Oblik pakovanja parfema; 17. Nekadašnji političar, Agostinjo; 18. Državna blagajna; 19. Peščana obala, igalo; 20. Muško ime, Aćim; 21. Grad u Španiji; 24. Vojna formacija; 26. Centar rotacije, osa.

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO:

Romanov, amateri, sororat, trovati, vi, ido, oni, RK, GORAN BREGOVIĆ, Ada kale, arije, lakovan, lemur, inova, ogolemi.

SEZONA BIKINIJA

Priprema: Snježana Luetić Vujić

Po različitim časopisima u toku cele godine možete naći savete o tome kako da svoju liniju dovedete u red; takvi saveti namnože se kao poslovične pečurke posle kiše svaki put kada se približi leto, a s njim i sezona lagane odeće, godišnjih odmora, odlaska na plažu i pokazivanja tela u bikiniju... Ispada da je jedna od najvećih ženskih mora i jedna od najvećih briga ta kako će izgledati u bikiniju.

Stvarno, da li žene zaista toliko brinu o tome kako će izgledati u bikiniju?

Izvesna količina brige postoji, to je tačno - onda kada kupujete bikini, pa ga isprobavate. Da li vam dobro stoji? Uf, ovo je bio vaš broj, ali izgleda da ste pojele previše čokolada... Hej, ovo parčence sala nije bilo tu! Na ovom ovde delu bih baš i mogla malo da smršam...

Ovakve i slične misli prolaze vam kroz glavu, zajedno s mislima o tome kako su korpe gornjeg dela neudobne i kako vas neki deo kupaćeg kostima steže, dok isprobavate bikini. Međutim, koliko vas takve misli drže?

Većinu žena, pod pretpostavkom da im posao i karijera ne zavise od određenih proporcija, takve misli drže samo dok isprobavaju novi kupaći kostim . A već posle toga žure da pokažu najboljoj drugarici kakav su sladak kupaći uspele da nađu. Mada će drugarice da komentarišu (iskreno ili ne) kako vam neki komad odeće stoji, za kupaći kostim je drugačije - to se uglavnom ne komentariše (verovatno zato što bi u komentar moralo da uđe i nešto o vašim grudima, bokovima, guzi - a teško da će vam prijateljica reći bilo da vam zadnjica ispada iz gaćica, bilo da u tim gaćicama vaša guza fenomenalno izgleda).

Eventualno, doći će do još jednog trenutka nervoze - onda kada pokazujete svom dragom kako vam kupaći stoji. On će možda prokomentarisati nešto o obliku vašeg kupaćeg, ali će najverovatnije biti obradovan da vas vidi s toliko malo krpica na sebi.

A plaža? Čak i ako osetite nervozu pre prvog odlaska na plažu, jednom kada vas sunčevi zraci razvedre i kad počnete da uživate u mirisu mora - i, možda, kad vidite ženu dvostruko veću od sebe kako bez blama nosi bikini ili se sunča u toplesu - potpuno ćete zaboraviti na svaku brigu o tome kako vam bikini stoji.

GODIŠNJI ODMOR

Stiže leto, doći će i godišnji odmor... U toku godine, kada ste pretrpane različitim poslovima, s nestrpljenjem iščekujete leto - najzad, vreme da se malo odmorite! Vreme za opuštenu uživanciju! Međutim, leto i godišnji odmor nekako traju vrlo, vrlo kratko, a mnoge žene, u želji za što lepšim provodom, za leto isplaniraju gomilu stvari (slično kao što za vikend ostave sve što u toku radne nedelje ne mogu da postignu, pa posle vikenda budu umornije nego nakon radne nedelje). Pokušajte da ove godine ne upadnete u tu zamku - pokušajte da leto provedete, jednim delom makar, onako kako ga provodi dete. Šta to znači?

Za početak, bez suvišnog planiranja. Makar jedan deo godišnjeg odmora neka vam bude takav da ne bude svaki trenutak isplaniran do detalja. Zaboravite na to kako su vaše poznanice, prijateljice, koleginice i rođake isplanirale da provedu leto. Godišnji odmor ne treba da bude takmičenje, već vreme za opuštanje, uživanje i „punjenje baterija“. Razmislite šta vam se najviše radi - i to i uradite, ne obraćajući pažnju na „to tako treba“ logiku. Treba onako kako se vama dopada. Ako vam se ne ide na odmor s vašim društvom, koje to od vas očekuje, ili s dečkom, kao što čini većina vaših drugarica - nemojte s njima ići na odmor! Idite na odmor s osobom s kojom vam se ide (ako je moguće), ili, ako vam se tako više dopada, same.

Nemojte ni da sastavljate detaljan spisak svega što ćete poneti na odmor. Šta i ako zaboravite neku sitnicu? Snaći ćete se i bez nje - a sam čin snalaženja daće vam barem malecki osećaj avanture i toga da radite nešto nepredviđeno, što, ako svakodnevno detaljno planirate svoje aktivnosti, i te kako može da vas osveži i da vam prija.

Na samom letovanju ne dopustite nikome da vam određuje šta ćete da radite (jedan od razloga zašto je zgodno da odete same - ne morate nikome da se prilagođavate, niti da osećate grižu savesti što niste udovoljile nečijoj želji). Radite ono u čemu vi uživate, makar to bilo i samo izležavanje i zurenje u more dok vaše drugarice žele da obiđu sve kafiće. Samo nek drugi obilaze ono što žele da obiđu - vi uživajte onako kako vi želite, jer to je, ipak, vaš godišnji odmor. Ubrzo ćete se vratiti u kancelariju, doći će opet i sivi kišni dani, zato iskoristite vreme koje imate za uživanje !

MODNI IZLOG

Ovog leta ne možete bez narukvice! Široki ili uski kolutovi, ukrašeni sjajnim kamenčićima, metalnim listićima, privescima, perlama…

Dakle, ovog leta nigde bez narukvice!

PLASTIČNA I ESTETSKA HIRURGIJA ZAŽIVELE I U SUBOTIČKOJ BOLNICI

OBAVLJENA PRVA REKONSTRUKTIVNA OPERACIJA DOJKE

Dr Biljana Ivošević Stegić, šef odseka plastične hirurgije u subotičkoj Bolnici, obavila je početkom juna prvu rekonstruktivnu operaciju dojke koja je za pacijentkinje obolele od karcinoma besplatna

Subotica i Severnobački region poslednjih godina, između ostalog, karakteriše i svojevrsna «epidemija» karcinoma dojke. I lokalna samouprava uključila se u kampanju borbe protiv ove opake bolesti, a na Odseku za plastičnu hirurgiju u subotičkoj Opštoj bolnici početkom juna dr Biljana Ivošević Stegić, specijalista plastične i rekonstruktivne hirurgije, obavila je prvu rekonstruktivnu operaciju dojke. Ovakve operacije se godinama uspešno vrše na Onkološkom institutu u Beogradu, Sremskoj Kamenici, Novom Sadu i VMA u Beogradu, gde je i dr Ivošević Stegić godinama radila sa plastičnim hirurgom dr Oliverom Kosovac.

- Rekonstruktivna operacija urađena je nakon operativnog uklanjanja dojke zbog karcinoma. Pacijentkinje se osećaju hendikepirano bez obzira što taj zahvat dovodi do zdravlja i ne osećaju se ravnopravno. Uvođenjem ovakvih operacija pružamo mogućnost svim našim pacijentkinjama da se ponovo dobro osećaju, jer samo saznanje žene da je ostala bez dojke psihički loše utiče na nju - objašnjava dr Biljana Ivošević Stegić.

Radeći na VMA u Beogradu sa dr Oliverom Kosovac, koja je samo prošle godine obavila 500 rekonstrukcija dojke, dr Biljana Ivošević Stegić se usavršavala i boraveći u Budimpešti, ali i prateći najnovija dostignuća doktora Jana Iv Petita, konsultativnog plastičnog hirurga na Onkološkom institutu u Beogradu, i na isti način uvodi operacije u operacione sale u subotičkoj Bolnici.

- Svaka žena po pravilu želi da svoje telo vrati u prvobitno stanje, odnosno da izgleda kao nekad. Rekonstruktivne operacije dojke se ne plaćaju, one su besplatne, osim što svaka pacijentkinja treba da kupi protezu, odnosno implantant. U Srbiji ima 2.500 žena obolelih od karcinoma dojke, što nije mali broj, i svakoj od njih treba omogućiti da se dobro oseća. Pri samoj operaciji, odnosno uklanjanju dojke, potrebno je da prisustvuje čitav tim lekara - opšti i plastični hirurg, psiholog, radiolog, hemoterapeut, onkolog, koji će biti podrška pacijentkinji koja može da odluči da li će rekonstrukciju dojke izvršiti odmah ili kada ožiljci zarastu - kaže dr Biljana Ivošević Stegić.

Dr Ivošević Stegić navodi da ukoliko pacijentkinja ide na hemoterapiju, rekonstrukciju dojke može da uradi nakon pet do šest meseci.

- To praktično znači da i pacijentkinje kojima su dojke odstranjene još 1979. godine mogu da ih rekonstruišu. Tada se karcinom lečio uklanjanjem kompletne dojke, dok je sada aktuelna poštedna hirurgija, a to znači da se odstrani samo oboleli deo dojke. Zbog ovoga je prisustvo plastičnog hirurga na operaciji neophodno, jer pacijentkinje samim dolaskom na operaciju mogu da pitaju za savet i urade ono što je za njih najbolje u tom trenutku - zaključuje dr Biljana Ivošević Stegić.

V. I.

PROTEZA ILI TKIVO

- Prilikom rekonstruktivne operacije dojke radi se plastika i simetralizacija druge dojke koja se smanjuje i podiže. Sam zahvat može da bude izveden tkivom pacijentkinje ili implantatom, odnosno protezom - kaže dr Biljana Ivošević Stegić.

KADA OTEKNU NOGE…

Vrućina. Vrućinčina. A niste u prilici da se samo izležavate u ležaljci, dok vas robovi hlade i prinose vam rashlađujuće napitke, što znači, provešćete barem nekoliko sati na nogama, što hodajući, što stojeći. Još ako nosite visoke potpetice, rezultat je veoma predvidljiv - uveče primetite otoke na nogama, a možda čak i na rukama. Nimalo prijatna pojava i svakako biste volele da je izbegnete. Kako uopšte dolazi do tih otoka?

Moguće je da se radi o tome da imate višak soli u organizmu. U stvari, to je vrlo verovatno - a so je ta koja doprinosi da se u tkivima zadržava tečnost koja im u tom trenutku baš i nije neophodna, i tako nastanu otoci. Ono što se u takvim situacijama savetuje jeste da smanjite unos soli, i vi se potrudite da taj savet poslušate - ali postoje namirnice za koje se verovatno i ne setite (ako uopšte znate) da sadrže so, a koje većina nas često konzumira. O kakvoj se hrani radi?

Krekeri, grisine, hleb, tunjevina iz konzerve (zapravo, bilo koja hrana iz konzerve), neki prevreli sirevi - sve ove namirnice sadrže znatno više soli nego što vam je potrebno. Zato je dobra ideja, kad primetite da vam se pojavljuju otoci, da smanjite unos ovih namirnica, kao i svih ostalih za koje znate da sadrže so. Pokušajte čak da neko vreme uopšte ne koristite ove namirnice.

Šta jesti, onda? Probajte ovako: za doručak uzmite žitarice, voće, popijte kafu, čaj ili mleko. Za ručak pojedite ribu ili meso i salatu (probajte da ništa od toga ne posolite, ili posolite minimalno). Ako se opredelite za testeninu, uzmite je bez sira, a umesto hleba pojedite krompir ili povrće. Što se večere tiče, i tada se suzdržite od šunke ili bilo koje slane mesne prerađevine (pečenica, pršuta, suvi vrat...), kao i od prevrelih sireva (može neki mladi neslani sir). Ukoliko ogladnite između obroka, jedite voće, ali ne nakon pet časova popodne, jer tada može izazvati nadimanje.

S. L. V

Priprema: Snježana Luetić Vujić

RECEPTI

Ovi recepti su pravi prijatelji u svakoj prilici. Štede vreme i energiju, brzo i lako se pripremaju i ekonomični su.

UŠTIPCI OD TIKVICA

POTREBNO:

1 srednja tikvica
1 jaje
5-6 kašika brašna
sitno seckani beli luk i peršunov list
so, biber

NAČIN PRIPREME:

Tikvicu narendajte na krupno, izmešajte sa ostalim sastojcima da dobijete masu koju ćete moći kašikom sipati na vruće ulje i praviti male uštipke. Pržiti na umerenoj temperaturi dok ne porumene . Služite sa sirom, kajmakom ili jogurtom.

REZANCI SA POVRĆEM

POTREBNO:

300 g širih rezanaca
300 g graška
1 tikvica
strugani sir
maslinovo ulje
peršun, bosiljak, so, biber

NAČIN PRIPREME:

Povrće iseckati i pržiti 10 minuta sa 3 supene kašike maslinovog ulja. Posoliti i pobiberiti. Skinuti sa vatre i dodati sitno iseckan peršun i bosiljak i još kašiku ulja, dobro promešati. Obarenu i isceđenu testeninu dodati povrću, promešati i zajedno pržiti još nekoliko minuta. Servirati uz strugani sir.

PRIJATNO!

BUNJEVAČKA KUJNA SVE POPULARNIJA

PIVČIJI PAPRIKAŠ „KOD GURINOVIĆA“

Povod za ovaku ponudu bilo je javno snimanje „Cukarina“, popularne emisije nediljnog popodneva „City“ televizije.

Da je bunjevačka kujna sve popularnija na severu Bačke, gdi su Bunjevci koncentrisani u najvećem broju, dokaz je i jedan poseban kuriozitet u ponudi subotičkog ugostiteljskog objekta popularno zvanog „kod Gurinovića“. I to onom litnjem na Bajskom putu. Naime, u prirodnom ambijentu bašče opremljene tradicionalnim namištajem od masivnog drveta, pod trščanom strijom ukrašenom žardinjerama sa cvićem, kao što je Noćna frajla i ostale mirisne sorte, gosti na javnom snimanju emisije nediljnog popodneva „City“ televizije - „Cukarin“ bili su u prilici da osite eksluzivan ukus ni manje ni više nego Pivčijeg paprikaša.

Ne triba mnogo objašnjavat kakav je osobit doživljaj bio okusit ovaj naročit bunjevački specijalitet o kojem se, kad se povede rič o bunjevačkoj kujni, najviše govori. To se jednostavno mora probat. A da je izuzetno cinjen, dokaz je i taj da je Pivčiji paprikaš bio to veče glavno jilo. Daklem, kako se to sad ume kazat, ekskluziva. Na nju se čekalo bogme do ponoći.

„City“ televizija je ovaj doživljaj priuštila povodom završetka sezone „Cukarina“ svojim sponzorima i saradnicima, a za vrime lita i svojim gledaocima za koje je to veče u petak 14. jula, po ričima urednice ove popularne emisije Snježane Luetić Vujić, pripremila nekoliko prigodni opuštajući emisija koje će se prikazivat do jeseni. „Cukarin“ će se naravno, ako sve bude kako triba, u jesen nastavit.

V. Vidaković

Piše: dr Andrija Peić

STRUČNA RIČ

RADOVI POSLI ŽETVE

Oma posli žetve triba pokupit slamu najkasnije do 15. avgusta, jel ako ona ostane na njivi štetni insekti na nju polažu jaja, pa naredne godine priti opasnost, osobito od žitnog bauljara i žičara. Posli tog je potribno obavit ugarenje strnike i di postoje uslovi posijat postrne usive.

Ugarenje strnike

Mož se smatrat obaveznom agro tehničkom mirom jel se ugarenjem zaoravaju žetveni ostaci, spričava isparavanje akumulirane vlage, poboljšava vodno-vazdušni režim zemlje, uništavaju korovi, jaja i larve štetni insekata.

Pod žetvenim ostacima se podrazumivaju ostaci korena i stabljike kulturni biljaka koji su različiti po masi zavisno od sorte kulturnog bilja i prinosa.

Žetveni ostaci važniji poljoprivredni kultura

Polj. kultura	Masa korena dt/ha	Koren + nad.ost. dt/ha
Pšenica	8-13	30-60
Kukuruz	l2-28	120-200
Šećerna ripa	6-8	300-500
Krumpir	5-10	50-70

Naprid navedeni žetveni ostaci sadrže značajne količine hranljivi materija.

Žetveni ostaci sadrže slideće količine hranljivi elemenata kg/ha.

Žetveni ostaci	N	P2O5	K2O	MgO
Pšenična slama	20	10	60	5
Kuružna	120	40	170	30
Lišće šećerne ripe	140	45	250	50
Vriža i list krumpira	20	15	30	15

Posli žetve ne triba spaljivat žetvene ostatke, već ugarenjem zaorat u zemlju da bi došlo do aktiviranja mikroorganizama koji razlažu žetvene ostatke i osiguravaju hranljive elemente za biljke u vegetaciji.

Ugarenjem se prisicaju kapilari priko koji se isparava vlaga iz zemlje i stvara rastresit sloj na površini koji spričava gubljenje vlage. Za naše sušno područje važno je da se očuva vlaga u zemlji jel tokom jula i avgusta padavine pokrivaju sa oko 50% potribe biljaka u vodi.

Unošenjem organske materije u zemlju poboljšava se vodni režim jel se padavine zadržavaju u žetvenim ostacima, a spričava se i njevo oticanje po površini. Ujedno se poboljšava vazdušni režim zemlje jel se razlaganjem organske materije formiraju sitne šupljine priko koji se vrši razmina vazduha i omogućava dopiranje kiseonika korenovom sistemu. Ako se sadržaj kiseonika u zemlji smanji ispod 10%, onemogućen je normalan razvoj i plodonošenje kod biljaka.

Ugarenjem se podstiče nicanje korova iz svog simena koje se nalazi u zoni klijanja. Iznikle korove lako je suzbit kasnije tanjiranjem jel zimskim oranjem, zavisno od tog koliko su se razvili. Ne smi se dozvolit da iznikli korovi formiraju sime, što omogućava njevo rasijavanje. Ako su parcele zakorovljene s rizomskim korovima, divljim sirkom, popancom, palamidom i drugim, njevo suzbijanje je najefikasnije totalnim herbicidima kad dostignu visinu 30 do 40 cm brez bojazni da će bit oštećena kulturna biljka.

Čak oko 70% štetni insekata uništava se mehaničkim putem pri ugarenju, a značajan dio biva izbačen na površinu, čak i logovi glodara, te strada od tica jel litnjeg sunca.

Na parcelama di postoje uslovi za navodnjavanje potribno je organizovat postrnu sitvu.

Postrna sitva

Posli žetve potribno je iskoristit sunčevu energiju i vlagu te posijat postrne usive i osigurat zelenu stočnu hranu i silažu za prižívare, a i povrće za ljudsku ishranu.

Kukuruz u postrnoj sitvi triba sijat iz FAO grupe 200 sa gustim sklopom 80-100 hiljada biljaka po ha. Prija oranja triba rasturit oko 300 kg NPK đubriva i u pridsitvenoj pripremi oko 100 kg uree. Triba zaštitit od korova sa acetohlorom i astrazinom i izvršit po mogućnosti dva do tri navodnjavanja, a siliranje obavit u fazi mlične zrilosti kukuruza.

Suncokret se u postrnoj sitvi sije na isti način - oko 80.000 biljaka po ha, s tim da se prija obrade rasturi oko 300 kg NPK đubriva i oko 100 kg uree pridsitveno. Korovi se suzbijaju acetohlorom i prometrinom posli sitve, a prija nicanja. Po mogućnosti izvršit dva do tri navodnjavanja a siliranje u fazi cvatanja.

U postrnoj sitvi soja se sije isto ko i u normalnoj, s tim da se đubri sa 300 kg NPK đubriva prija oranja, a prija sitve se unosi oko 80 kg uree po ha. Siliranje, jel ishrana u zeleno, vrši se u fazi punog cvatanja i formiranja mauna.

Stočna šargaripa spada u red najkvalitetniji hraniva za krave muzare jel omogućava dobijanje kvalitetnog mlika sa karotinom. Pri obradi je potribno đubrit s oko 350 kg NPK đubriva i oko 100 kg uree pridsitveno. Pridsitvenu pripremu obavit kvalitetno da bi se moglo posijat sitno sime šargaripe. Posli sitve obavit navodnjavanje radi uspišnog klijanja i nicanja usiva. Tokom vegetacije šargaripa se koristi friška, a za zimu se ostavlja i koristi iz karmića.

Stočni kelj je odlična stočna hrana za goveda i ovce. Koristi se u zelenom stanju i tokom zime jel izdržava niske temperature do -12 step.C.

Sa postrnom sitvom u drugom usivu mož se proizvest kvalitetna stočna hrana jeftinije samo ako postoje priduslovi za obezbiđenje vode. Stočari koji proizvode hranu u postrnoj sitvi imaju racionalniju proizvodnju i konkurentniji su na tržištu.

Obzirom da proliće nije odgovaralo za optimalnu proizvodnju povrća, povrtari triba da u postrnoj sitvi proizvedu krastavce, buraniju, šargaripu, kupus i karfiol i s tim nadoknade zaradu koja nije ostvarena u proliće. ■

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: velemajstor Nikola Sedlak

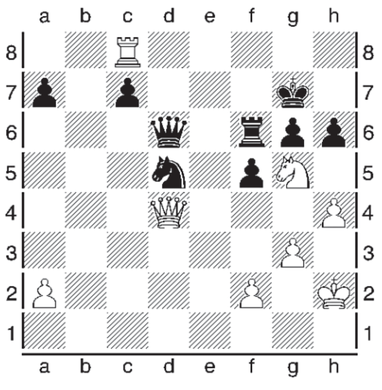
LETNJE ŠAHOVSKE ZANIMLJIVOSTI

Za šahiste nema letnje pauze kao u drugim sportovima. Svakog meseca se nešto događa. Održavaju se ekipna, pojedinačna i masovna takmičenja - open turniri skoro na svim kontinentima, gde za nagradni fond i slavu zajedno igraju šahovski profesionalci i amateri, što je prosto nemoguće izvesti u nekim drugim sportovima. Jedan od najinteresantnijih otvorenih turnira je bio tradicionalni „20.Open Pula“, koji je održan od 18-26. juna 2006. u Puli (Hrvatska) sa 236 igrača iz 24 federacije gde je lep uspeh postigao član Š.K. „Spartak“ iz Subotice i olimpijski reprezentativac Dušan Popović osvojivši sedam poena iz devet partija, što mu je donelo deobu od drugog do 11. mesta a po dodatnim kriterijumima odlično četvrto mesto. Zanimljivo je, da za razliku od drugih sportova, šahisti mogu u toku jedne godine nastupati istovremeno za više klubova iz različitih država u njihovim nacionalnim šampionatima. To je verovatno i neka vrsta kompenzacije za vrhunske šahiste koji na taj način u skromnim finansijskim uslovima obezbeđuju i dodatne izvore sredstava. U banji Vrućici, zdravstveno-turističkom kompleksu u Republici Srpskoj od 18-26.06.2006 god. održana je u ekipnoj konkurenciji premijer liga BIH. U većini klubova angažovani su i naši vrhunski velemajstori kao što su: Igor Miladinović (Drvar), Robert Markuš i Miloš Perunović (Panteri-Bjeljina), Nikola Sedlak (Tušanj-Tuzla), Zlatko Ilinčić (Krajišnik-Banja Luka), Miodrag R. Savić, Dejan Pikula i Miroslav Marković (Slavija-Novo Sarajevo), Dragiša Blagojević i Milan Draško („Rama“-Prozor) i Goran Čabrilo (Goražde). Najprijatnije iznenađenje je priredila ekipa „Tušanj“ iz Tuzle, koja je kao novajlija u ligi osvojila treće mesto i plasirala se u Evropski kup šampiona.

Na kraju, odlučio sam da Vam prikažem moju partiju sa Zlatkom Ilinčićem iz meča ŠK „Tušanj“ (Tuzla)- Krajišnik (Banja Luka) koja je odlučila i pobednika u meču. Smatram da je vredi prikazati zbog originalno tretiranog otvaranja i zanimljive realizacije prednosti. ■

(1) Sedlak, Nikola - Ilinčić, Zlatko [C44]
Banja Vručica, 2006
(Nikola Sedlak)

1.e4 e5 2.Sf3 Sf6 3.d3 Crni je želeo da igra rusku odbranu ali beli hoće Filidorovu,doduše sa tempom više. 3**...Sc6 4.Le2 d5 5.exd5 Sxd5 6.0–0 Le7 7.Te1 0–0** Ova pozicija postoji ali sa obrnutom bojom figura (crni bi bio na potezu) a ovako beli koristi prednost od jednog tempa da crnom suzi aktivne mogućnosti. **8.Lf1 Lf6 9.Sbd2 g6 10.Sc4 Te8 11.Lh6** Ne dozvoljava Lg7 jer bi posle izmene lovaca pao crni pešak na e5. **11...b5** Da bi došao do aktivne igre crni je prinuđen da oslabi svoju pešačku strukturu. **12.Scd2 Tb8 13.c3 b4 14.Se4 Lh8 15.Lg5 f6 16.Ld2** Posle ovih poteza beli je oslabio položaj crnog kralja. **16...Lg7 17.d4** Vreme je za otvaranje pozicije. **17...bxc3 18.Sxc3 Sxc3** [Na 18...Txb2 19.Dc1 Tb8 20.Sxd5 Dxd5 21.Lc4 i pada dama.] **19.Lxc3 e4 20.Lc4+ Le6** [U slučaju 20...Kh8 21.d5 exf3 22.Txe8+ Dxe8 23.dxc6 fxg2 24.Dd4 sa pretnjom Df6 i beli je jasno bolji.] **21.Lxe6+ Txe6 22.d5 Td6 23.Txe4 Se7** [Bilo bi slabo 23...Txd5 24.Te8+! Dxe8 25.Dxd5+ Kh8 26.Te1 Se5 27.Sxe5 fxe5 28.Txe5 i beli dobija.] **24.Da4 f5** [Na 24...Sxd5 25.Tae1 sa pretnjom Te8] **25.Te2 Lxc3 26.bxc3 Sxd5 27.Tae1 Df6** [Posle 27...Sxc3 28.Te8+ beli osvaja materijal!] **28.h4**! Beli osigurava polje svom skakaču na g5 i ujedno otvara kralja. Osnovni problem crnog je slabo zaštićeni kralj i beli želi da dopre do njega a sudbina pešaka na daminom krilu je u ovom momentu nebitna. Glavna meta je crni kralj. **28...Sxc3 29.Dc4+ Sd5 30.Te6! Dc3** [Slabo bi bilo 30...Txe6 31.Dxd5 Tbe8 32.Sg5 i beli dobija.] **31.Te8+ Txe8 32.Txe8+ Kg7 33.De2** Bela dama se sprema da poseti crnog kralja.Pretnje su višestruke a to su Sg5 i Tc8 uz De8. 33...h6 Crni pokušava da zaštiti polje g5. **34.Tc8** sa idejom De8 **34...Dc1+ 35.Kh2 Df4+ 36.g3 De4 37.Db2+ Tf6 38.Sg5**! Izgleda da zaštita polja g5 nije bila dovoljna. **38...De7 39.Dd4** Crne figure su nepokretne i javljaju se mnogobrojni motivi na temu vezivanja,odvlacenja i dvojnog udara. **39... Dd6** Diagram

odmah gubi ali ni drugi potezi nisu baš mnogo bolji.[39...Dd7 40.Txc7! Dxc7 41.Se6+ i pada dama; 39...Sb6 40.Txc7! Dxc7 41.Se6+ i opet pada dama] **40.Td8! Db6** [na 40...Dxd8 41.Se6+ pada dama.] **41.Td7+** [Ne 41.Dxd5 zbog 41...Dxf2+ 42.Kh3 Df1+ i remi] **41...Kh8** [na 41...Kf8 42.Sh7+] **42.Th7+**! i ovde se crni predao jer na 42...Kg8 ide 43.Dd5 **1–0**

Novi Sad ugostio šahovsku mladost sveta

U Novom Sadu su od 01.-09.07.2006 godine održane druge po redu Međunarodne šahovske igre za decu uzrasta do 16 godina pod pokroviteljstvom ex prvaka sveta u šahu i ambasadora dobre volje UNICEF-a, velemajstora Anatolija Karpova.Učestvovalo je 102 šahista iz 19 država Evrope, Azije i Afrike.Takmičenje se održalo u ekipnoj i pojedinačnoj konkurenciji. Igralo se devet kola po Švajcarskom sistemu. U ekipnoj konkurenciji najbolja je bila ekipa Turske dok je reprezentacija Srbije bila druga a selekcija Vojvodine treća.U ekipi Vojvodine igrao je talentovani subotički majstorski kandidat Goran Gabrić član subotičkog „Spartaka“. U pojedinačnoj konkurenciji postigao je vrlo dobar rezultat, od 102 takmičara podelio je 10. mesto. Koliki je značaj ove manifestacije u popularizaciji šaha među najmlađima pokazuje i poseta predsednika Svetske šahovske federacije (FIDE) Kirsana Iljumžinova Novom Sadu.

PLIVAČKI KLUB SPARTAK

NAJATRAKTIVNIJI PREKO LETA

Želja – omasovljavanje i kvalitet

Tokom maja 1946. godine, na Palićkom jezeru započet je rad Plivačkog kluba Spartak. U početku ih je bilo samo dvanaest, ali se broj plivača stalno povećavao, zahvaljujući zalaganju Andrije Kmeca i Lasla Bale. Nekoliko godina kasnije, tačnije 11. februara 1951. godine, otvara se zimski bazen, takozvano „Fekete kupatilo”. Tada je i održan prvi javni plivački miting, a razvoj plivačkog sporta u Subotici dobija novi zamah. Bio je to, u ono vreme, prvi zimski bazen u Vojvodini, a treći u državi. Mada je ovaj bazen bio skromnih dimenzija, u odnosu na danas već uobičajene, oko njega se okupio veći broj talentovanih pionira i juniora. Iz njihovih redova kasnije su stasali plivačica Irena Tilinko i plivač Slavko Kurbanović - reprezentativci. Tilinkova se istakla u plivanju na 100 metara leđno, a Kurbanović je postavljao i državne rekorde u trkama na 100 i 200 metara prsno, pa je zasluženo poneo epitet najboljeg plivača Subotice. On je bio i učesnik i na Olimpijskim igrama u Meksiku, 1968. godine.

Plivači Spartaka su tokom svih proteklih godina imali dobro organizovanu školu plivanja. Prvih godina po oslobođenju to je bilo u improvizovanim stazama na Palićkom jezeru, a kasnije u letnjem bazenu u Dudovoj šumi. Izgradnjom bazena u Dudovoj šumi (1972) plivanje postaje jedan od popularnijih sportova u letnjoj sezoni. Otuda iz godine u godinu mladi subotički takmičari postižu sve zapaženije rezultate na prvenstvima Vojvodine, Srbije i na šampionatima države. Međutim, i dalje je osnovni problem što nema zimskog bazena pa je sezona treninga i dalje ograničena na četiri letnja meseca. Pojavio se i Šandor Feldi, najsavremeniji i najfanatičniji plivački stručnjak koga je PK Spartak ikada imao. Prvi put se krenulo dalje od prosečnosti, pa se granica od 3 km plivanja na dan pomerila na 10-12 km. Tada je stvorena jedna od najtalentovanijih generacija u kojoj su zaplivali Tibor Rezmanj, Atila Režmanj, Čaba Ladocki, Zoltan Tot Bagi, Ivan Šoštarec, Žolt Ladocki, Slavica Šumonja, Bernat Čila, Tot Bagi Aniko, Janko Anita i drugi. Po biltenima sa početka 80. tih godina PK Spartak je držao 31 pokrajinski rekord. Neprikosnoveni vladar pokrajinskih, republičkih i državnih plivališta bio je Tibor Rezmanj sa 22 vojvođanska rekorda. Odlaskom Šandora Feldija raspada se i ova talentovana generacija.

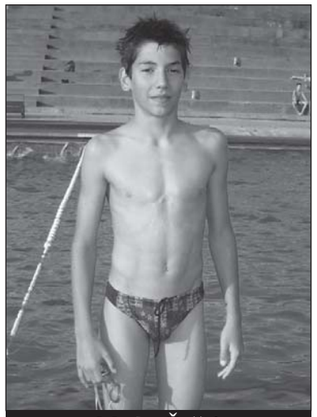
Plivanje – nezamenljivo u razvoju mladih

Prošlo je mnogo godina od kada je Spartak bio u samom plivačkom vrhu. Nakon toliko vremena pojavili su se ponovo ljudi koji imaju želju da naprave nešto od subotičkog Spartaka, ali pre svega da privuku mališane jer za sam fizički razvoj plivanje im mnogo znači – a mnogi nisu upućeni u to.

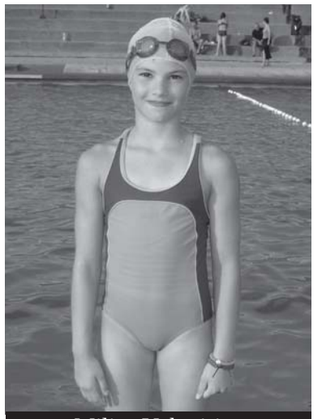
Ivan Šoštarec, predsednik Spartaka, svojevremeno je takođe bio član ovog kluba i to jedan od talentovanijih plivača. Plivanjem je počeo da se bavi sa svojih navršenih 10 godina, postizao je izvanredne rezultate, da bi nakon pet godina prešao u košarkaški klub Spartak, a odatle u Cibonu. Potom je otputovao za Ameriku, gde je boravio šest godina i ponovo se vratio kući. Sada već duže vreme boravi u Subotici i revnosno pomaže ovom klubu.

- Imamo podatak da oko 70 % mališana dolazi kod nas tek onda kada roditelji primete da deca imaju problema sa kičmom, ravnim tabanima, astmom... Žalosno je što oni ne dovode decu zbog preventive, nego onda kada im je potrebna pomoć. Sa decom rade kvalitetni treneri kao što su Milan Jovanović, Ludvig Will, Agneš Harangozo, Lorant Sabo, Davor Bogdanović, Mirko Bartuš. Iz svake generacije su se već sada pojavili neki plivači koji se izdvajaju, kao što su Edvard Tonković, Slobodan Ivković, Norbert Mandić, Miša Matić, Zita Pletl, Marko Žužić, Tamara Jovanović, Danijela Piuković, Milica Šoštarec, Valentina Lević, Milan Ivošević, Nimčević Luka, Kristijan

Ivković, Milica Vukmirica... Postoji ovde još dosta imena, i u skoroj budućnosti mislim da će još neke nove nade isploviti na površinu – rekao je Ivan Šoštarec. - Sada je u toku letnja liga i imaćemo prilike da se uverimo u kvalitet rada ovog kluba. Ono na što smo ponosni, to je svakako nedavno održan memorijal „Ladocki Janoš 2006“ u masters plivanju za veterane, gde se plivački klub „Spartak“ dokazao odličnim rezultatima i organizacijom. Od oko 150 učesnika iz Srbije, Mađarske i Rumunije, bili smo uglavnom u samom vrhu.

Marko Žužić

Luka Nimčević

Milica Vukmirica

Tamara Jovanović

Milan Jovanović, glavni trener ovog kluba ima razloga da se pohvali

- Od kada smo počeli sa našim petogodišnjim planom, primećuje se vidni napredak. Cilj nam je omasovljavanje trenerskog kadra, što smo već u velikoj meri i postigli. Svi treneri su fakultetski i stručno obrazovani, kao i najbliži saradnici. Želimo da deci pružimo što kvalitetniji rad, pa da tako u narednim godinama postignemo što bolje rezultate. Obezbeđeni su nam dosta dobri uslovi. Između zimske i letnje sezone imali smo mnogo kraću pauzu nego prethodnih godina. Sa 21. mesta najbolje rangiranih klubova uspeli smo da se pomerimo na 7. mesto, što je za naše uslove treniranja naspram vodećih plivačkih klubova (koji imaju zatvoren bazen preko cele godine) - fantastično. S razlogom slobodno možemo reći da smo najbolji plivački klub bez zatvorenog bazena. – kaže Jovanović. - Kao i svake godine, pa tako i ove, funkcioniše škola plivanja. Tokom letnjeg raspusta u julu i avgustu mesecu obučavaćemo decu od 5 do 9 godina. Tokom ove godine trebalo bi da obučimo oko 300 dece, što je pozamašan broj. Tu bi dodali da sa decom rade najkvalitetniji instruktori koji iza sebe imaju višegodišnje iskustvo. ■

Milica Šoštarec

Livia Tričko

Ambicije ne nedostaju

Marko Žužić – najbolje rezultate postižem plivajući prsno. U budućnosti bih voleo da popravim rezultat na prvenstvu Srbije. Treninzi su dosta naporni. Dva puta dnevno, ali to u ovim letnjim toplim danima čak i prija.

Milica Vukmirica – plivanje treniram 2,5 godine i volim ga zato što je interesantno i pre svega zdravo. Najdraža medalja mi je moja prva osvojena medalja, kada sam ovde na bazenu u Dudovoj šumi uspela da izborim drugo mesto na kvalifikacijama za odlazak u Niš.

Luka Nimčević – prvo sam počeo da treniram gimnastiku, ali nakon toga sam prešao na plivanje. Volim da plivam i da se družim. Želja mi je da uskoro budem najbolji u svojoj konkurenciji i osvojim zlatnu medalju.

Tamara Jovanović – pet godina treniram. Najdraža mi je zlatna medalja, koju sam prošle godine osvojila na Paliću u disciplini kraul. I dalje ću vredno trenirati jer želja mi je da popravim vreme i da svakako još osvajam medalje.

Milica Šoštarec – Imam 9 godina. Plivanjem sam počela da se bavim pre tri godine. Volim ovaj sport jer volim da se takmičim i osvajam medalje, a u klubu imam puno dobrih drugara.

